Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабрийн 21-һээ гарана | № 223 (15846) | 1981 оной сентябриин 26, суббото | Сэн 2 мүнгэн.

НҮХЭР К. У. ЧЕРНЕНКЭДЭ ШАГНАЛ БАРЮУЛАГДАБА

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежнев КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн КПСС-эй ЦК-гай секретарь К. У. Черненкэдэ Ленинэй орден болон Социалис Ажалай Геройн «Хадуур ба балта» гэжэ хоёрдохи алтан медаль сентябриин 24-дэ Кремль соо барюулба.

Нүхэд М. С. Горбачев, В. В. Гришин, М. А. Суслов, Н. А. Тихонов, Д. Ф. Устинов, Б. Н. Пономарев, М. С. Соломенцев, И. В. Капитонов, В. И. Долгих, М. В. Зимянин, К. В. Русаков гэгшэд шагнал барюулалгын баяр ёһолдо байлсаа.

КПСС-эй ЦК-гай гэшүүд А. М. Александров, А. К. Антонов, И. В. Архипов, К. М. Боголюбов, И. И. Бодюл, В. П. Бугаев, В. Э. Дымшиц, Л. М. Замятин, К. Ф. Катушев, В. Н. Макеев, Н. В. Мартынов, З. Н. Нуриев, С. Павлов, О. Б. Рахманин, Л. В. Смирнов, М. С. Смиртюков, Н. В. Талызин, С. К. Цвигун, Г. Э. Цуканов, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүндэ кандидат М. П. Георгадзе, КПСС-эй Центральна шалгалтын комиссиин гэшүүд С. А. ...сев, Б. П. Яковлев болон бусад нүхэд мүн лэ хабаадалсаба.

Шагнал барюулха үедөө нүхэр Л. И. Брежнев үгэ хэлээ.

Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгэ

Хүндэтэ Константин Устинович!

Шамайе, манай парти болон гүрэнэй элитэ ехэ ажал ...улагша, дала наһанайшни ...оор, Ленинэй орденоор, «Хадуур ба балта» гэжэ хоёрдохи алтан медаляар шагнаһааршни бүхы зүрхэ ...эһээ халуунаар амарнаб.

...з хадаа манай Коммунис партиин, Совет гүрэнэй урда ...э ехэ габьяатай байһы... хүндэтэйгөөр мэдэрһэн ...л болоно.

... жэлэй урда тээ шамайе ...да абаһан байгаа. Эдэ ... жэлнүүдтэ ши манай ...ын коммунис хэрэгтэ ...ришэгүйгөөр алба хэлгын ...э харуулнаш.

Партиин дура хүсэлөөр би ...тай хамта олон жэлэй ... соо партийна ба гүрэнэй хүдэлмэриин харюусалгатай участогуудта ажаллаха ...тай болоһон байнаб.

...рхы һайхан сэдьхэлыеш... анхарал оролдосотой бай... хүдэлмэридөө хи... шэн габьяа гаргада... бидэ бултадаа һайн ...эди үндэрөөр сэгнэ... Хэрбээ, һанаха маягаар горитой ехэ бэшэ юумэн тухай хөөрэлдөө харахада, энэ тэрэ юумэ ...ыешни һанагһагүйб.

...ы юумэндэ зүрхэ сэдьхэлээ оролдодог хүн ха даа. Тэд оронойнгоо туһада, ажалшадай аша ...а яагаад шадаал һаа ...һайн юумэ хэхэмни ааб ...саг үргэлжэ бодомжолжо ...дашни, энэмнай бүришье һайн гээшэ. Коммунист нимэл байха ёһотой.

Хооһон үгэдэ дурагүйешни мэдэнэб. ЦК-гай Политбюрогой гэшүүнэй, КПСС-эй ЦК-гай секретариин үндэр тушаалда хүдэлжэ байхадаа, партиин шамда даалгаһан бүхы юумэндэ бүтэмжэтэй һайнаар, тодо наринаар, зохёохы ёһоор, эрэлхэг зоримгойгоор хандана́ш. Энэмнай мүн лэ коммунис шэнжэ шанар ха юм.

Шинии, Константин Устинович, сааашадаашье нимэ эдэбхитэйгээр, эршэтэйгээр, үүсхэл абьяастайгаар хүдэлхэ байһандашни этигэнэб.

Бидэ бултадаа, шинии ханинар, Константин Устинович, элүүр энхэ ябахыешни, партида, орондоо тон хэрэгтэй, харюусалгатай ажал ябуулгадаа шэнэ ехэ амжалта туйлахыешни хүсэнэбди.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указые соносхон уншахыемни зүбшөөгыт.

«Коммунис партиин, Совет гүрэнэй үмэнэ ехэ габьяануудтай байһанайнь түлөө, түрэһөөр 70 наһатай болоһонтойнь дашарамдуулан, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь, Социалис Ажалай Герой нүхэр Константин Устинович Черненкые Ленинэй орденоор, «Хадуур ба балта» гэжэ хоёрдохи алтан медаляар шагнаха. Геройн эхэ нютагта бюст табиха».

* * *

Нүхэр К. У. Черненко харюугай үгэ хэлэбэ.

К. У. Черненкын хэлэһэн үгэ

...дэтэ Леонид Ильич!

...дэтэ нүхэдүүд!

...да анхарал хандуул... түлөө, минии юрын ...е иимэ үндэрөөр сэгнэһэнэйнь түлөө ажабайда... энэ зүрхэ сэдьхэл... баяр ёһололтой ... түрүүн партиин ...ьна Комитедтэ, По...одо, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ, ...хүндэтэ Леонид Ильич ...зүрхэнһөө баяр ба... хүргэхэ хүсэлэнтэйб.

...ид Ильич, Та үгэ хэлэ... хамта хүдэлһэн тухай... дурдаһан байнат. Һайн ... дурсалгануудайтнай ... Танда баярые хүргэ...

...тухайдаа хэлэбэл, би ...хамта хүдэлһэн жэл... ажабайдалаймни эгээл ...огалта, эгээл тодо хүр... үрэ ехэтэй жэл... байгаа гэжэ тоолодогби. ...тай хамта хүдэлһэн ... ажабайдалай агууехэ ...ули, гүнзэгы ухаан бо... ба партийна байлгын ... һургуули болоһон ...

...дэлмэрилэмни ...эндэл адли, ...юрэ бусын ...ые абаха шу... ...удтай ушар... ...б даа. Тиихэ... ...скэ теори. ... шанар тухай ...лнууд, хүнүү... ...л, эдэнэй хү... ...алдарта зам... ...оһон дүй дүр... ...компас боло... ...э зуура, пар... ...эдэйнгөө най... ...жа, Танай ...саг үргэлжын ...оо мэдэржэ ...

...ээ энэ үндэр ...ые намда ба... ...эгдэһэн һайн ...е манай партиин Центральна Комитедтэ, тэрэнэй Политбюродо хабаатай гэжэ тоолоноб.

Танай гарһаа, Леонид Ильич, Ленинэй хэрэгые үргэлжэлүүлэгшэ, элитэ ехэ ажал ябуулагшын, агууехэ ажалшанай, арадай аша туһын түлөө манай дэлхэй дээрэ эб найрамдал хангахын түлөө тэмсэлшын гарһаа шагналнуудые абажа байһан ушар намда тэдэнии барюулалгын энэ ёһололдо онсо баяр олгоно. Хүн зондо халуун дурлалтай ажал ябуулгадатнай хабаадаха гээшэ намда ехэ уялгатай, нэрэ хүндэтэй, харюусалгатай хэрэг болоно.

ЦК-гай Политбюрогой хүтэлбэри доро КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхэ асари ехэ хүдэлмэридэ хабаадалсажа байһандаа зол жаргалтайб.

Манай партиин, манай арадай иимэ шадабаритайгаар, зориг бадаруулмаар тэмсэжэ байдаг коммунис сургаал һургаалнуудта бүхы хүсэ шадалаа элсүүлэн, алба хэхэһээ ондоо хүсэлэн намда байхагүй.

Партиин, тэрэнэй Центральна Комитедэй үндэр дээдын этигэл найдалые саашадаашье харюулхые оролдохоб гэжэ шагнал абаха зуураа Танииe, Леонид Ильич, бүхы нүхэдөө, ханинараа найдуулнаб.

Һайнта даа, нүхэдни.

* * *

Коммунис парти болон Совет гүрэнэй хүтэлбэрилэгшэд үндэр дээдын шагналаарнь нүхэр К. У. Черненкые үнэн зүрхэнһөө амаршалба. Элүүр энхэ ябахыень, совет арадай, социалис Эхэ оронойнгоо аша туһада ажал ябуулгадаа саашадаашье амжалтануудые туйлахыень тэрээндэ хүсэбэ.

(ТАСС).

МАЛАЙ ҮБЭЛЖЭЛГЭ ЭРХИМ ҺАЙНААР ҮНГЭРГЭХЫН ТҮЛӨӨ МҮРЫСӨӨНДЭ БУЛТА ЖАГСАЯ!

КПСС-эй обкомдо, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ, облсовпроф болон ВЛКСМ-эй обкомдо

МАЛАЙ ҮБЭЛЖЭЛГЭДЭ САГ СООНЬ БЭЛДЭХЭ БА ТЭРЭНИИЕ ЭМХИТЭЙГЭЭР ҮНГЭРГЭХЫН, 1981-1982 ОНУУДАЙ ҮБЭЛЖЭЛГЫН ҮЕДЭ МАЛ АЖАЛАЙ ПРОДУКТНУУДАЙ ҮЙЛЭДБЭРИЛГЫЕ ЕХЭ БОЛГОХЫН ТҮЛӨӨ СЭЛЭНГЫН РАЙОНОЙ ТЕЛЬМАНЭЙ НЭРЭМЖЭТЭ СОВХОЗОЙ МАЛШАД БОЛОН МЭРГЭЖЭЛТЭДЭЙ АБАҺАН СОЦИАЛИС УЯЛГАНУУД ТУХАЙ

Малай үбэлжэлгэдэ саг соонь бэлдэхын ба тэрэнии эмхитэйгээр үнгэргэхын, 1981—1982 онуудай үбэлжэлгын үедэ мал ажалай продуктнуудай үйлэдбэрилгые ехэдхэхын түлөө Сэлэнгын районой Тельманэй нэрэмжэтэ совхозой малшад болон мэргэжэлтэдэй эдэбхи үүсхэл КПСС-эй обкомдо, республикын Министрнүүдэй Соведтэ, облсовпроф болон ВЛКСМ-эй обкомдо дэмжэгдэбэ.

Тельманэй нэрэмжэтэ совхозой малшад болон мэргэжэлтэдэй абаһан социалис уялгануудые колхозниктуудай, совхозуудай болон хүдөө ажахын бусад предприятинуудай хүдэлмэришэдэй дунда үргэнөөр зүбшэн хэлсэлтые эмхидхэхээр, малай үбэлжэлтэдэ саг соонь бэлдэжэ, тэрэнии эмхитэйгээр үнгэргэхын, 1981—1982 онуудай үбэлжэлгын үедэ мал ажалай продуктнуудай үйлэдбэрилгые ехэ болгохын түлөө социалис мүрысөө фермэнүүд, гүүртэнүүд, отаранууд болон малшадай хоорондо ашаг үрэ ехэтэйгээр дэлгэрүүлхээр Гусиноозёрско горком, КПСС-эй райкомууд, райгүйсэдкомууд, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, колхозуудай, совхозуудай болон хүдөө ажахын бусад предприятинуудай партийна организацинууд энэ тогтоолоор уялгалагдаба.

Малай үбэлжэлтэдэ саг соонь бэлдэхэ ба тэрэнии эмхитэйгээр үнгэргэхэ, үбэлжэлгын үедэ мал ажалай продуктнуудые үйлэдбэрилгөөр эрхим үрэ дүнгүүдые туйлахын түлөө дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй ябасые үргэнөөр харуулжа байхаар «Правда Бурятии», «Буряад үнэн», «Буряадай залуушуул» газетэнүүдэй, районно газетэнүүдэй редакцинууд, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Телевидени болон радио-дамжуулгын комитет уялгалагдаһан байна.

МАЛАЙ ҮБЭЛЖЭЛГЭДЭ САГ СООНЬ БЭЛДЭХЭ БА ТЭРЭНИИЕ ЭМХИТЭЙГЭЭР ҮНГЭРГЭХЫН, 1981—1982 ОНУУДАЙ ҮБЭЛЖЭЛГЫН ҮЕДЭ МАЛ АЖАЛАЙ ПРОДУКТНУУДАЙ ҮЙЛЭДБЭРИЛГЫЕ ДЭЭШЭЛҮҮЛХЫН ТҮЛӨӨ СЭЛЭНГЫН РАЙОНОЙ ТЕЛЬМАНЭЙ НЭРЭМЖЭТЭ СОВХОЗОЙ МАЛШАД БОЛОН МЭРГЭЖЭЛТЭДЭЙ АБАҺАН

СОЦИАЛИС УЯЛГАНУУД

Манай совхозой малшад болон мэргэжэлтэд, бүхы совет арадтал адли, КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө үсэд шангаар оролдожо, арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлэй түсэбүүдые болон социалис уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэхын хойноһоо ехээр оролдожо байна.

Байгша ондо, 1980 оной энэ үеынхитэй сасуулхада, бүхы түрэлэй малай тоо олошоруулагдаһан, тэрэнэй ашаг шэмэ дээшэлүүлэгдэһэн байна. Энээнэй ашаар совхознай 1981 оной сентябриин 1-дэ һү болон нооһо үйлэдбэрилхэ, гүрэндэ худалдаха жэлэйнгээ түсэб дүүргэбэ.

Совхознай жэлэй түсэбһөө үлүү гүрэндөө 2460 центнер һү, 105 центнер нооһо худалдаха, тэрэшэлэн гүрэндэ мяха худалдаха түсэбөө дүүргэжэ, бүхы түрэлэй малай тоо олошоруулха даабаряа бэелүүлхэ бодото аргатай болоод байна.

Эдэ бүхы амжалтанууд имагтал тэжээлэй бааза байгуулха хүдэлмэриие һайжаруулһанай, совхозой бүхы коллективэй үсэд шангаар ажаллаһанай, ажахын бүхы малшадай арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбтэ даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхэ ба үлүүлэн дүүргэхэ гэһэн бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ үргэнөөр хабаадаһанай ашаар туйлагдаа гээшэ.

Табан жэлэй түрүүшын жэлэй социалис мүрысөөндэ олохон коллективууд болон мал ажалай түрүүшүүл эрхим үрэ дүнгүүдые харуулаад байна.

Һүтэйн һү һаалиин фермын коллектив жэлэй түсэбөөр 1729 центнер һү һааха байбал, байгша оной найман һарын туршада 1859 центнер һү үйлэдбэрилжэ, үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 1452 килограмм һү һаажа шадаа. Фермын коллектив урид абаһан уялгаяа шэнэлжэ, жэлэй дүүрэтэр түсэбһөө үлүү адагынь 1130 центнер һү һааха, үнеэн бүриһөө һаагдаһан һүнэй хэмжээе адагынь 2200 килограммда хүргэхэ гэжэ шиидэ.

Манай зарим түрүү һаалишад Л. Н. Бадмаева, Г. Е. Балданова, А. Н. Аюшеева, Д. Н. Дашидондокова гэгшэд 1981 оной сентябриин 1-дэ һү һааха жэлэйнгээ түсэб дүүргэжэ, үнеэн бүриһөө 1500—1900 килограмм һү һаанхай. Хонишон Б. Д. Дондоков отарынгаа 100 эхэ хонин бүриһөө 103 хурьга абажа, бүрин һайнаар түлжүүлээд, хонин бүриһөө 3,2 килограмм нооһо хайшалаа. Хонишод В. Д. Будаев, С. Д. Санжиев гэгшэд хонин бүриһөө 3,4—3,5 килограмм нооһо туушаагаа. Мал адуулагша Н. Л. Лодоева, тугалшан Х. Б. Нимаева гэгшэд малайнгаа шэгнүүрые сүүдхэ бүридэ ехээр нэмээгээ.

1981 ондо абаһан социалис уялгануудаа 7 һаалишан, 15 хонишон үлүүлэн дүүргээд байна.

Зүгөөр мал ажалай продуктнуудые ехээр үйлэдбэрилхэ ба гүрэндэ худалдаха талаар туйлагдаһан зарим амжалтануудые тэмдэглэхэ зуураа, мал ажалай болон газар тариаланагай продуктнуудые үйлэдбэрилгэеэ саашадань дээшэлүүлхэ нөөсэеэ, арга боломжонуудаа совхознай хүсэдөөр хэрэглэнэ гэхын аргагүй гэжэ бидэнэр мэдэрнэбди.

Мүнөө манай хүдэлмэридэ эгээн харюусалгатай хаһа — малай үбэлжэлгэ эхилжэ байна. Малай үбэлжэлгэдэ саг соонь бэлдэжэ, энэ шухала кампаниие эмхитэйгээр үнгэргөөл һаа, ажахымнай байгша ондо, мүн 1982 ондо, бүхы арбан нэгэдэхи табан жэлэй туршада мал ажалай продуктнуудые үйлэдбэрилхэ ба гүрэндэ худалдаха түсэбөө, социалис уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэжэ шадаха гэжэ бидэнэр ойлгонобди. Эдэ бүгэдые анхаралдаа абажа, совхоз дотор тэжээл ехээр бэлдэхэ ба ерэхэ үбэлжэлгэдэ хэрэгтэй тэжээлээр малаа хангаха, малай байрануудые, малшадай үбэлжэхэ гэрнүүдые заһабарилха, саг соонь бэлдэхэ бүхы хэмжээнүүд абтажа байна.

Энэ жэлдэ адууһа малда адагынь 32 мянган центнер үбһэ, 102 тонно витаминна ногооной гурил бэлэдхэгдэхэ, 2100 тонно сенаж, 1400 тонно силос дарагданхай. Ерэхэ үбэлжэлгэдэ адууһа малда нёдондонойхиһоо 6700 центнер үбһэ, 1140 тонно сенаж, 1050 тонно силос ехэ үгтэхэ байна. Энэ жэлдэ сенаж болон силос һайнаар цементээр ханалагдаһан траншейнүүдтэ дарагдаа, энэнь тэрэнэй һайн шанар хангаха ушартай.

Энэ зорилгоор совхоз дотор 2000 тонно сенаж ба силос дараха шэнэ траншейнүүд нэмэжэ баригдаа һэн.

Малаа үбэлжүүлхэ эгээн харюусалгатай хаһада орожо байхадаа манай совхозой мал ажалай хүдэлмэрилэгшэд бии байгаа арга боломжонуудаа тооложо үзөөд, бэедээ иимэ социалис уялгануудые даажа абаха гэжэ шиидээ гэбэл:

— сентябрь һарын дүүрэтэр малай бүхы байрануудые, тэжээлэй цехүүд болон тэжээл бүйлүүлхэ байрануудые, малшадай үбэлжэхэ гэрнүүдые заһабарилжа дүүргэхэ, фермэ болон бригаданууд мэргэжэл шадабаритай хүдэлмэришэдөөр хүсэлдүүлхэ;

— 1981 оной дүрбэдэхи кварталда үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 390 килограммһаа бага бэшэ һү һааха, түсэбһөө үлүү 1300 центнер һү худалдаха;

— намартаа адууһа малаа һайнаар бэлшээн тарагалуулха, тиихын тула тарялан дээрэхи үлөөдэһэнүүдые, хосорһон ороохо тарянай, хэнээ ногооной ургасые хүсэдөөр хэрэглэхэ;

—һаалиин үнеэдые үбэлэйнь байрада оруулһаар лэ тэжээл бүйлүүлхэ хүдэлмэри эмхидхэжэ, малаа бүдүүн, шэмэтэ тэжээлээр, таряа талханай зүйлөөр зүбөөр эдеэлүүлхэ;

— 1982 оной түрүүшын хахадта үнеэн бүриһөө 1000 килограммһаа бага бэшэ гэхэ гү, али 1981 оной энэ үеынхиһөө 50 килограммаар ехэ һү һааха. Энээнэй ашаар совхознай түрүүшын хахад жэлдэ 4300 центнерһээ бага бэшэ һү һаажа, гүрэндэ һү худалдаха хахад жэлэй түсэб болзорһоо урид бэелүүлхэ;

— фермэнүүд дээрэ һүнэй шанар һайжаруулха бодото хүдэлмэри ябуулжа, худалдагдаһан һүнэй 80 процентһээ бага бэшыень нэгэдэхи сортоор тушааха;

— декабриин 20 хүрэтэр гүрэндэ мяха худалдаха түсэбөө дүүргэхэ. Түсэбэй ёһоор 2300 центнер мяхан худалдагдаха байбал, тэрэ 2320 центнертэ хүргэгдэхэ;

— үбэлэй үедэ тугал, бурууһуудаа түргэн зуура түлжүүлхэ хүдэлмэри эмхидхэгдэхэ. Байгша оной октябриин эхеэр адагынь 240 буруу, хашараг шахан тарагалуулгада табигдажа, тэдэнэй шэгнүүр дунда зэргээр сүүдхэдэ 800 граммһаа бага бэшээр нэмээгдэжэ, эдэ малай шэгнүүр бүхыдөө 324 центнерээр дээшэлүүлэгдэжэ, үхэрнүүд дунда зэргээр 350—360 килограмм шэгнүүртэйгээр, хонид 40—42 килограммтайгаар гүрэндэ тушаагдаха байна. Энээнэй ашаар байгша ондо, 1982 ондо мяха үйлэдбэрилгэ ба гүрэндэ худалдалга нилээд дээшэлүүлэгдэхэ гээшэ;

— түл үгэмөөр бүхы үнеэдые, эмэ хашарагуудые, гүүнүүдые һайн шанартайгаар ороондо оруулха ба искусственна аргаар үрэжүүлхэ хүдэлмэриие эмхидхэхэ. 1981 оной октябриин 5-һаа оройтуулангүй хонидые үрэжүүлхэ хүдэлмэреэ түгэсхэхэ. 1982 ондо 100 эхэ мал бүриһөө адагынь 85 тугал, 85 хурьга, 60 унага абажа, бүрин һайнаар түлжүүлхэ;

— адууһа малаа, илангаяа түл түрэсэеэ гарзагүйгөөр ондо оруулха, тиихын тула бүхы фермэнүүдтэ тугалнуудые боксово аргаар харууһалха дүй дүршэл бүхы фермэнүүдтээ нэбтэрүүлхэ, бүхы отарануудта хурьгадаа кошарно-базова аргаар түлжүүлхэ;

— бии байгаа бүдүүн тэжээлээ, таряа талхаяа малдаа заабол бүйлүүлан үгэхэ, сентябриин 30-һаа оройтуулангүй бүдүүн тэжээл болон таряа талханай зүйл бүйлүүлхэ цехүүдые фермэ бүхэндэ хүдэлгэжэ захалха. Бүхы малай түл түрэсые эдеэлүүлхын тула сүүдхэ бүридэ 20 тонноһоо бага бэшэ хэмэл һүн бэлдэгдэжэ байха. Адууһа малаа, илангаяа залуу малаа, һаалиин үнеэдые гансал бүлеэдхэгдэһэн уһаар хангаха хүдэлмэри эмхидхэхэ;

— үбэлжэлгын түрүүшын үдэрһөө адууһа малай хүшэ тамир алдахагүй гэжэ оролдохобди. Тамираар һула мал эмшэлгэ-тэбээрэлгын пунктнуудта суглуулагдажа, хүсэд һайнаар эдеэлүүлэгдэхэ байна;

— малай үбэлжэлгын эхилхэһээ хойшо бүхы фермэнүүдтэ тодхогдоһон машина болон түхеэрэлгэнүүдые һаадгүйгөөр хүдэлгэхэ, тиигэжэ ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, үйлэдбэреэ олзотой болгохо. Мал ажалай продукциин өөрынь үнэ сэнгые хямдаруулха аргатай болохо байнабди.

Совхозой зооветеринарна мэргэжэлтэд фермэнүүдтэ гүүртэ болон отарануудта үдэрэй гурим баримталгые һайнаар хинан шалгаха. Бүхы профилактическа болон зооветеринарна хэмжээнүүдые саг соонь ябуулха, зооветеринарна һуралсал эмхидхэжэ, хожомынь малшадай мэргэжэл шадабари шалгажа, тэдэнэртэ тусгаар класс олгохо, мүн ажал эмхидхэхэ түрүү онол аргануудта малшадые һургаха. Үйлэдбэридэ эрдэмэй болон түрүү дүй дүршэлэй туйлалтануудые нэбтэрүүлхэ хүдэлмэри эмхидхэгдэхэ байна.

Малай үбэлжэлгын үедэ малшадай социалис мүрысөөнэй гурим совхоз дотор зохёогдонхой. Тэрэнэй ёһоор малые һайнаар ондо оруулһан, малай үхэл гарза ехээр хорооһон малшадые, продукци үйлэдбэрилхэ ба тэрэнэй шанар һайжаруулха талаар эрхим үрэ дүн туйлагшадые моральна болон материальна талаар урмашуулха хэмжээнүүд хараалагданхай. Үбэлжэлгын эхилхэһээ хойшо һү һаалиин фермэнүүдэй, бригада болон малшадай дунда үбэлжэлгэдэ амжалтатайгаар бэлдэхэ ба тэрэнии һайнаар үнгэргэхэ социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэхэ байна. Социалис мүрысөөнэй дүнгүүд 10 хоног бүхэндэ согсологдожо, түрүүшүүлдэ совхозой дирекциин, парткомой, рабочкомой дамжуулгын улаан вымпелнүүд ба Улаан туг, мүнгэн шан барюулагдажа байха. Эдэ дүнгүүд олон зондо дуулгагдажа, мүрысэгшэ коллективүүдэй болон малшадай хоорондоо ябалсажа, шалгалта хэжэ байха хүдэлмэри эмхидхэгдэхэ.

Иимэ үндэр ехэ социалис уялгануудые бэедээ даажа абаха зуураа, бидэнэр, совхозой хүдэлмэришэд болон мэргэжэлтэд, малай үбэлжэлгэдэ саг соонь бэлдэжэ, тэрэнии эмхитэйгээр үнгэргэхын, үдэр бүхэндэ ашаг үрэ ехэтэйгээр хүдэлжэ, малаа бүрин бүтэнөөр, һайн тамиртайгаар харууһалжа, 1981—1982 онуудай үбэлжэлгын үедэ мал ажалай продуктнуудые үйлэдбэрилгэеэ ба гүрэндэ худалдалгаяа нилээд дээшэлүүлхын түлөө социалис мүрысөөндэ оролсоёл гэжэ республикынгаа колхоз болон совхозуудай бүхы малшадта, мэргэжэлтэдтэ бидэнэр ханданабди.

Совхозой мал ажалай хүдэлмэрилэгшэдэй коллективэй болон мэргэжэлтэдэй даабаряар социалис уялгануудта гараа табигшад:

Л. Н. Бадмаева, Г. Е. Балданова, А. Н. Аюшеева, Б. Д. Дондукова — һаалишад; **Б. Д. Дондоков, Н. С. Цыренов, В. Д. Будаев** — хонишод; **Н. Л. Лодоева, Н. Ц. Цыренов** — мал адуулагшад; **Х. Б. Нимаева, З. Д. Будаева** — тугалшад; **А. Р. Эрдынеева, Б. Н. Жанаев** — һү һаалиин фермэнүүдые даагшад; **Д. Ж. Жамнинов, Б. Д. Базаров** — отделенинүүдые эрхилэгшэд; **В. Б. Борисов** — ахамад инженер, **Т. В. Батуев** — ахамад зоотехник, **А. П. Бадмаев** — ахамад ветврач; **С. Г. Балбаров** — рабочкомой түрүүлэгшэ; **С. Д. Жанаева** — ВЛКСМ-эй комитедэй секретарь, **М. С. Аюров** — парткомой секретарь, **В. Г. Жалсанов** — совхозой директор.

НАМАРАЙ ЧАС ҮНЭТЭЙ

Ороноймнай ажахынууд таряагаа хуряажа дүүргэжэ байна.

СССР-эй Центральна статистическэ управлениин сентябриин 21-нэй баримта мэдээнүүдэй ёһоор, 113 миллионһоо үлүү гектарай талмай дээрэһээ ороохото, ороохото-бобово ургамалнууд (кукурузые оруулалсангүй) хадагдаа. Энэнь түсэбэй 94 процент болоно. Хадагдаһан талмайн ехэнхи хубиһаа орооһон сохигдожо абтаба.

Үнгэрһэн долоон хоногто һалхитайгаар бороо хура орожо, хуряалгын хүдэлмэриин эршэдэ нүлөөлһэн байгаа. Тиигэжэ хуряалга үнгэрһэн долоон хоногойхитой сасуулбал, зарим тэды доошолһон байха юм. Бороо хуратайда һаатаһан сагаа хүсэлдүүлхын тула тарияшад болон механизаторнууд улам эршэмтэйгээр хүдэлнэ. Намарай сагай часшье үнэтэй бшуу. Оройн ургамалнуудай таригдаһан үшөө ехэ талмай дээрэһээ ургаса хуряагдаха зэргэтэй.

Барайгар, ороохон болгогдохо кукурузые хуряалга түлэг дундаа. Түсэбөөр хараалагдаһан талмайн хахад хубиһаа барайгар, 32 процент дээрэһээ ороохон болгогдохо кукуруза хуряагдаа.

Техническэ ургамалнуудые хадалгын хүдэлмэри улам эршэдэжэ байна. Хлопок ургуулагшад улам бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллана. Саахарай свекло хуряажа захалба. Зарим районуудта сабшагдажа абтаһан түмһэнэй саахарай заводуудта эльгээгдэнгүй, удаан саг соо хээрэ хэбтэжэ байһаниинь халагламаар. Мэргэжэлтэдэй тоолоһоной ёһоор, энэнь ургаса болбосоруулгын үедэ продукциин гаралгые бага болгоходоо магадгүйл.

Болбосоруулгын предприятинуудай коллективууд поли дээрэһээ ороһон продукцияа гээлтэ хоролтогүйгөөр бүйлүүлхые оролдоно. Тарияшадтай хамта эдэнэр саахар, тоһо, утаһа болон бусад продуктнуудые тарилгын гектар бүриһөө ехээр абахые оролдоно.

Ургаса хадагалалгада ехэ анхарал хандуулагдана. Хартаабха — 58, овощ тарилгын талмайн 47 процент дээрэһээ суглуулагдажа абтаа.

Наран сэсэг, лен-долгунец, улһа, олон жэлэй үбһэ ногоо хуряажа үргэлжэлһээр.

Тиихэтээ хамта ажахынууд намарай тарилга хэнэ, паар хахална. 29,8 миллион гектарай талмай дээрэ тарилга хэгдээ, 52,5 миллион гектар газар хахалагдаа.

(ТАСС).

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

УКАЗ

НҮХЭР Ю. Д. МОКЕЕВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Республикын ажахын органуудта улаан саг соо аша үрэтэйгөөр ажаллаһанайнь түлөө, түрэһөөр 50 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, Буряадай АССР-эй хэ... хоолой министр **Мокеев** Юрий Дмитриевичые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Секретариин түлөө Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн Л. КОЗУЛИНА.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1981 оной сентябриин 24.

КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые дэлгүүлхын түлөө

УРГАСАЯА БҮХЫДЭНЬ ХУРЯАЖА, ҮБЭЛЖЭЛГЭДӨӨ БЭЛДЭЖЭ ДҮҮРГЭХЭ

В. Б. САГАНОВ, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ

АРБАН НЭГЭДЭХИ табан жэлэй түрүүшын жэлэй шиидхэхы квартал дүүрэхэ дүтэлжэ байна. Үнгэрhэн үдэр бүхэн республикымнай ажабайдалда, тэрэнэй экономико, соёл гэгээрэл хүгжөөлгэдэ, хүн зоной ажана байдал hайжаруулгада олон шэнэ юумэнүүдые асарна. Партиин XXVI съездын шиидхэбэринүүдые, «1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ Буряадай АССР-эй үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые саашадань комплексноор хүгжөөхэ хэмжээнүүд тухай» гэhэн КПСС-эй ЦК-гай болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолые бэелүүлэн, Буряад оронаймнай ажалшад промышленна үйлэдбэрэе, капитальна барилгаяа саашадань хүгжөөжэ, арадай ажахын бусад hалбаринуудта шэнэ илалтануудые түйлажа байнхай.

Хүдөө ажахыгаа хүгжөөхэ зорилгонуудые шиидхэхэ хэрэгтэ хүдөө нютагуудай ажалшад харюусалга ехэтэйгээр хандана. Тэдэнэртэ энэ жэл хүнгэн бэшэ байба. Нилээд бэрхэшээлтэй байдалда малай үбэлжэлгэ үнгэрөөд, зундаашье hайн байгаагүй, малаа ганданги муу бэлшээридэ адуулха ушартай бологдоо. Тиигэбэшье, республикамнай бүхы дээрээ мал ажалай продукци үйлэдбэрилгые дээшэлүүлжэ, нёдондоной энэ үеынхиhээ олон түл абажа, гүрэндэ мяха худалдалгаяа 3 процентээр, hү — 9, үндэгэ — 11, hooho —3 процентээр ехэ болгоhон байна.

Газар таряалангай талаар энэ зун илангаяа бирагүй байба. Зүгөөр Хяагтын, Бэшүүрэй, Түнхэнэй, Кабанскын болон бусад зарим районуудай хэдэ хэдэн колхоз болон совхозуудта орсоhо тарянай, овощой, хартаабхын, таримал ногооной болон сабшалангай муу бэшэ ургаса гаранхай. Хяагтын, Бэшүүрэй районуудта хура бороон бусадhаа эртэ орожо, сабшалангаа гурба дахин үhалhанай ашаар гектар бүриhөө зарим ажахынуудта 20—25 центнер, тэрээнhээшье дээшэ шэниисэ хуряагдана. И. Ивановой хүтэлбэрилдэг луговодуудай звено (Бэшүүрэй районой XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхоз), Д. Стержневой звено (Эрхирэгэй совхоз), В. Зубакинай (Хүрбын ОПХ), Ш. Очировай (Сэлэнгын районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз), Н. Черниговскиин (Кировэй нэрэмжэтэ совхоз) болон бусад даажа байhан үhалагдадаг сабшалан дээрэhээ гектарай 35—40 центнер үбhэ абажа шадаа. Бэшүүрэй районой XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозой Г. Я. Дульяниновай звено 104 гектарай тус бүриhөө дунда зэргээр 180 гаран центнер кукурузын ногоо ургуулжа абаа.

Үhалагдадаг газар гээшэ манай сэгнэшэгүй ехэ баялиг мүн гэжэ энэ жэлэй ургаса үшөө дахин гэршэлжэ үгэбэ. Имагтал шадабаритайгаар, саг соонь хүсэд hайнаар үhалагдаhан газар дээрэhээ тогтууритай, найдалтай ургаса абтана гээшэ. Тиимэhээ үhалагдадаг газараа саашадань үргэдхэхэ гээшэ бидэнэрэй түрүүшын ээлжээнэй шухала зорилго болоно.

Эдэ үдэрнүүдтэ республикын таряалан дээрэ ургаса хуряаха, тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэри хаа хаанагүй үргэлжэлжэ байна. Мүнөө үедэ ороохото ба ороохото-бобово ургамалнуудай гурбанай нэгэ хубинь хуряагдажа, үбhэ ногооной 70 гаран процентынь сабшагдаад байна. Кабанскын, Захааминай, Түнхэнэй, Хурамхаанай районуудай ажахынуудта сабшалангай ногоо хуряалга удаашаржа байна. Эдэ болон Бэшүүрэй, Мухар-Шэбэрэй, Хяагтын, Зэдын, Сэлэнгын, Улаан-Үдын районуудай колхоз болон совхозуудта нёдондонойхиhоо ехэ сенаж, витаминна ногооной гурил бэлэдхэгдээ.

Үбhэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ хүдөөгэй ажалшадта промышленна предприятинуудай, республикын городуудай, хүдэлмэришэдэй посёлогуудай эмхи зургаанууд болон организацинуудай коллективүүд, hурагшад ехэ туhа хүргэнэ. Жэшээнь, Горхон станциин түмэр замшадай коллектив Загарайн районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо 600 центнер үбhэ бэлэдхэжэ үгөө.

БАМ-ай барилгашад, шефскэ туhаламжа хүргэдэг предприятинууд болон организацинууд Хойто-Байгалай районой ажахынуудта 600 гаран тонно үбhэ, 970 тонно силос бэлэдхэhэн байна.

Сэлэн-Дүүмын заhабарилгын механическа заводой хүдэлмэришэдhөө бүридэhэн гар хажууршадай звено Сэлэнгын совхоздо 700 шахуу центнер үбhэ бэлэдхэжэ үгөө. Түнхэнэй районой Туранай дунда hургуулиин hурагшад нютагайнгаа ажахыда мянга гаран центнер үбhэ бэлэдхэhэн жэшээтэй.

Тэжээл бэлэдхэлгэдэ арадай депутадуудай сельскэ болон поселково Соведүүд эдэбхитэйгээр хабаадажа байна. Тэдэнэрэй эдэбхи үүсхэлээр олохон хүдөө нютагуудта болон поселогуудта тусхай звенонууд болон бригаданууд эмхидхэгдэжэ, предприяти болон эмхи зургаануудай хүдэлмэришэдhөө, алба хаагшадhаа гадна пенсионернүүд, гэрэй эзэн эхэнэрнүүд, hургуулиин hурагшад хабаадаhан байна. Жэшээнь, Хүдэриин сельскэ соведтэ байгуулагдаhан иимэ звено болон бригадын хүсөөр 5 мянга гаран центнер үбhэн, 1500-гаад центнер набшаhата тэжээл бэлэдхэгдээ.

Мухар-Шэбэрэй райондо ажалай ветеран, коммунист Г. К. Ерофеев өөрынгөө хүсөөр 100-гаад центнер ногоо суглуулжа, Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо витаминна гурил гаргахаар тушаагаа.

Иимэ ажалай эдэбхи хэшээл, олоной хэрэгтэ харюусалга ехэтэйгээр хандаха ушар жэшээнүүдые олоор харуулжа болохо.

ТҮРҮҮ коллективүүдэй, зарим колхоз болон совхозуудай hайн үрэ дүнгүүдые тэмдэглэхэ зуураа, байгша ондо юрэнхы дээрээ республика дотор хүдөө ажахын үйлэдбэриин олохон hалбаринуудта бэрхэшээлтэй байдал тохёолдоо гэжэ тэмдэглэхээр. Хэдэ хэдэн ажахынуудта түсэбөөр хараалагдаhанhаа бага ороохо тарян абтаха, тэжээл бага бэлэдхэгдэхэ, овощ болон хартаабха багаар суглуулагдаха байна. Энэ гансахан ган гасуурhаа болоо бэшэ, мүн ондоошье шалтагаанууд үзэгдэhэн байна. Илангаяа газар үhалха, севооборотуудые хэрэглэхэ, үйлэдбэридэ научна зүбшэлнүүдые нэбтэрүүлхэ, үтэгжүүлгэнүүдые ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхэ асуудалнуудта хүсэд анхарал хандуулагдаагүй байшоо. Олохон ажахынуудта нютагай байдалда тааруулагдаагүй үрэhөөр тарилга хэгдэhэн байха юм.

Энэ жэлэйнгээ хүдэлмэриин дүнгүүдые нарин hайнаар шэнжэлжэ, саашадаа алдуу эндүүгээ дабтахагүй хэмжээнүүдые абаха, газар таряалангай культура дээшэлүүлгэдэ онсо анхарал хандуулха, хүдөө ажахын [illegible] болом-жонуудаа хэрэглэжэ, хараалагдаhан түсэбүүдээ дүүргэхэhээ гадна, нилээд үлүүлхэ хэрэгтэй» гэжэ нүхэр Л. И. Брежнев КПСС-эй XXVI съезд дээрэ хэлээ hэн.

Мүнөө үедэ юун дээрэ гол анхаралаа хандуулха хэрэгтэйб? Нэн түрүүн, ойрын үдэрнүүдтэ таримал болон сабшалангай ногоое хуряажа дүүргэхэ хэрэгтэй. Зарим газарта энэ хүдэлмэри унжагайруулагдана. Яруунын, Сэлэнгын, Улаан-Үдын, Загарайн районуудай ажахынуудта сабшалангайнь бага бэшэ хубинь сабшагдаадүй байhаар. Витаминна ногооной гурил гаргаха хүдэлмэрэе ямаршье ушарта зогсоожо болохогүй. Ажахы бүхэндэ зеленко, хулhа хэршэжэ, нилээд ехэ витаминна гурил нэмэжэ нөөсэлхэ арга бии. Илангаяа Бэшүүрэй, Загарайн, Сэлэнгын, Захааминай районуудта энэ хамаатай. Юуб гэхэдэ, эдэ районуудта ногооной гурил гаргаха түсэб оройдоо 50—60 процент дүүргэгдээд байна бшуу.

Адууhа малые шэмэтэ тэжээлээр хангаха гээшэ угаа шухала хэрэг болоно. Иимэ тэжээл хэрэглэhэнэй ашаар лэ ороохо таряа малда эдюулхэ хэмжээн нилээд хороогдохо байна. Илангаяа холимол силос ехээр бэлэдхэжэ абаха шухала. Энэ талаар партиин областной комитедэй бюрогой болон республикын Министрнүүдэй Соведэй тусхай тогтоол абтанхай. Тэрэнэй ёhoop адагынь 23 мянган тонно холимол силос дараха даабари тогтоогдонхой. Тэрэниие бэелүүлхэ хэмжээнүүд ажахы бүхэндэ абтаха ушартай. Тэрэшэлэн тэжээлэй корнеплодууд, огородой эдеэнэй үлөөдэhэн бүхыдөө суглуулагдажа абтаха зэргэтэй.

Бэлэдхэhэн тэжээлэй шанарые муудуулхагүй, тэрэниие hайнаар хадагалха хэрэг саг үргэлжын хиналтада байха болоно. Сэлэнгын районой ажахынуудта дарагдаhан силосэй миил арбанай нэгэ хубинь, сенажай хахадынь шахуу эhээбэрээр, минеральна зүйлнүүдээр шанаржуулагдаhан байха юм. Кабанскын шубуунай фабрикада бэлэдхэгдэhэн бүхы тооной үбhэниинь, силос болон сенажын шанар муутай гэжэ лабораторно шалгалта элирүүлээ. Иимэ баримтануудтай эбсэхын аргагүй.

Иимэрхүү ушар имагтал ажал хэрэгтээ эзэн бусаар, харюусалгагүйгөөр хандаhанhаа болоно гээшэ. Тэжээл бэлэдхэхэ технологи, тэрэниие хадагалха гурим хазагайруулhан гэмтэ хүнүүд шангаар хэhээгдэхэ ушартай.

Тарянай узуур, эдеэ хоолой үлөөдэhэ, хүдөө ажахын түүхэй эд буйлуулхада гараhан үлөөдэhэнүүд, шэлбүүhэнэй гурил гэхэ мэтэ тэжээлдэ ехэ нэмэри болохо байна. Тиимэhээ тэрэниие хүсэдөөр хэрэглэхэ шухала. Жэшээнь, Хяагтын райондо hолоомо, мэхиинэ суглуулха оньhожоруулагдамал отрядууд эмхидхэгдэжэ, суглуулагдаhан тэжээлынь малай фермэнүүдтэ, үбэлжөөнүүдтэ зөөгдэнэ. Энэ дүй дүршэл бусад ажахынуудта хэрэглэгдэхэ зэргэтэй.

Модо бэлэдхэдэг предприятинууд, лесхозууд, мүн колхозууд, совхозууд өөhэдөөшье хүйтэн болохолоор лэ нарhанай шэлбүүhэ бэлэдхэхэ хүдэлмэри үргэнөөр ябуулжа, тэрэниие тэжээлдэ хэрэглэхээр буйлуулхе болоно. Эдеэнэй үлөөдэhэ суглуулха хүдэлмэри hайжаруулха, энэ хэрэгтэ худалдаа наймаанай, ниитын эдеэ хоолой, гэр байрын-коммунальна ажахынуудай предприятинуудые, городууд болон хүдэлмэришэдэй посёлогуудай бүхы хүн зониие энэ хэрэгтэ хабаадуулха байна.

Олохон ажахынууд республикаhаа гадуур ошожо, бүдүүн тэжээл бэлдхэжэ байна. Колхоз болон совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй уялгань юуб гэхэдэ, тиишэ эльгээhэн хүнүүдые, техникые бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэхэ, вагонуудаар асарагдаhан тэжээлые саг соонь буулгажа, фермэнүүдтэ зөөхэ хэрэгтэй. Энэ хүдэлмэриин түлөө харюусаха тусхай хүтэлбэрилэгшэдые томилхо хэрэгтэй гэжэ hанагдана.

Мүн айлнуудта, предприятинуудай хамhабариин ажахынуудта бии байгаа адууhа малые тэжээлээр хангаха хэрэгтэ баhал анхарал табигдаха болоно.

МҮНӨӨ тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэри ургаса хуряалгын шухала кампанитай зэргэсэнхэй. Республикын бүхы ажахынуудта тарян хуряагдана. Тэрэниие богони болзорто, hайн шанартайгаар үнгэргэхэ арга боломжонууд хаа хаанагүй бии. Колхоз болон совхозууд ургаса хуряаха техникээр, транспортна хэрэгсэлнүүдээр, дүршэлтэй механизаторнуудаар хүсэд хангагданхай. Имагтал хүнүүдэй ажалые зүбөөр эмхидхэхэ, хуряалгын агрегат, автомобиль бүхэниие түхэреэн сүүдхэдэ hаадгүйгөөр хүдэлгэхэ шухала болоно. Зүгөөр зарим ажахынуудта мүнөө дээрээ иимэ байдал үзэгдэнэгүй, техникын миин зогсоогдохо ушар үзэгдэнэ, хадагдаhан тарян удаан суглуулагдажа абтангүй хэбтүүлэгдэнэ. Жэшээнь, Хяагтын райондо 17 мянгаад гектар тарян хадагдаhан аад, тэрэнэй миил 11 мянган гектарынь суглуулагдажа абтанхай. Ороохо тарянай зэргэ hайнаар эдеэшэхэдэ, хуряалгын хүдэлмэриие үргэн дэлисэтэйгээр ябуулхада мүнөө жэлэй сагай уларил ехэ hаад ушаруулна.

Тиимэhээ хура бороогүй, сэлмэг үдэр, час бүхэниие хүсэдөөр хэрэглэхэ, техникээ бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглаха талаар мэргэжэлтэд зохихо хэмжээнүүдые абаха уялгатай. Тэрэшэлэн Хориин, Мухар-Шэбэрэй, Хэжэнгын болон бусад зарим районуудта хадагдаhан таряагаа түргэнөөр суглуулжа абаха гэжэ оролдоногүй. Энэнь ургаса ехээр гээлтэдэ оруулха байна бшуу.

Хэдэ хэдэн районуудта мүнөө болотор ороохоной зарим комбайнууд заhаберилагдажа дүүрээдүйhөө, тэндэ ажаллаха хүнүүдэй дуталдаhанhаа ургаса хуряалгада хабаадуулагданагүй.

Республикын Хүдөө ажахын министерство, Госкомсельхозтехникэ, хүдөө ажахын нэгэдэлнүүдэй, райгүйсэдкомуудай хүтэлбэрилэгшэд эдэ дутагдалнуудые усадхаха хэмжээнүүдые дары абаха, ургаса хуряалгада хамаатай бүхы асуудалнуудые түргэн зуура шиидхэхэ ёhотой.

Энэ жэлэй эрхэ байдалые хараада абажа, хуряаhан таряагаа эзэн ёhoop, зүбөөр хэрэглэхэ шухала. Нэн түрүүн, гүрэндэ таряа тушааха даабаряа дүүргэхэ, үрэhэнэй таряа шадаал hаа ехээр нөөсэлхэ хэрэгтэй. Аргатай газарта ороохо таряае холимол тэжээлээр андалдахада болохо. Мүн ногооной гурил гүрэндэ тушаажа, орондонь холимол тэжээл абаха арга бии.

Ажахы бүхэндэ үрэhэ хүрэнгэ хааха, тэрэниие сэбэрлэхэ, тарилгын шанарта хүргэхэ хүдэлмэри энэ дороо эмхидхэгдэхэ зэргэтэй.

Байгша ондо республикын арад зониие хартаабхаар, капуста болон бусад овощоор гол түлэб хангаха арга бии. Тиихэдээ хамhабариин болон зоной хубиин ажахынуудта абтаhаниие хараада абалсаха байна. Эндэ бэлэдхэлэй болон худалдаа наймаанай организацинууд, «Бурятплодоовощхоз» гэдэг hаяхан байгуулагдаhан нэгэдэл эдэбхи үүсхэлтэйгээр ажаллаха болоно. Колхоз болон совхозуудай гүрэндэ хартаабха болон овощ худалдаха түсэбынь дүүргүүлээд үнгэрхэ бэшэ, харин эдэ продуктнуудай үлүү гараhые айлнуудhаа худалдажа абаха, тэрэнэй түлөө промышленна эд бараа hөөргэ худалдаха, овощ болон хартаабха зөөхэдэнь туhалха, мүн үрэ жэмэс дэлгүүр дээрэ асархадань хамhалсаха, промышленна предприятинуудта, шэнэ барилганууд дээрэ, городууд болон хүдэлмэришэдэй посёлогуудта хүн зоной hуудаг газарта хүдөө ажахын продуктнуудые худалдаха наймаанай байрануудай тоо олошоруулха хэрэгтэй.

Буркоопсоюзай правлени, республикын Худалдаа наймаанай министерство, ниитын эдеэ хоолой управлени мүн лэ энэ гуримаар продуктнуудые худалдан абажа, городой зондо мяха, hү, мёд, хүдөө ажахын бусад продуктнуудые наймаалха, Улаан-Үдын колхозой түбэй дэлгүүр дээрэ наймаанда туhалха бюро байгуулха шухала болоно.

Тиихэ зуура, городуудай, хүдэлмэришэдэй посёлогуудай хүн зон, предприятинуудай, эмхи зургаануудай, hургуулинуудай коллективүүд овощ болон хартаабха хуряахадань, тэрэниие худалдаа наймаанай газарта зөөхэдэнь, хадагалхадань, буйлуулхадань колхоз болон совхозуудта эдэбхитэйгээр туhалха ушартай.

ОЙРЫН САГТА малай үбэлжэлгэдэ бэлдэлгэтэй холбоотой орёошье, харюусалгатайшье зорилгонуудые шиидхэхэ хэрэгтэй. Үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхэдэ, тэжээл шиидхэхы үүргэ дүүргэдэг гэжэ бүгэдэндэ мэдээжэ. Зүгөөр малда дулаан hайн байра бэлдэхэ, фермэ бүхэндэ тэжээл буйлуулха, тэрэниие хэршэхэ, тэжээлэй холисо бэлдэхэ хүдэлмэриие hаадгүйгөөр ябуулха, адууhа малые бүлеэн уhаар хангаха, малай доро дэбдихэ хохир, минеральна тэжээл гэхэ мэтые нөөсэлхэ гээшэ мүн лэ ехэ удха шанартай. Эдэ бүхы хүдэлмэриие хүйтэнэй ерэхэhээ урид дүүргэхэ хэрэгтэй байhаниинь элитэ. Эгээн түрүүн үбэлэй байрада hаалиин мал оруулагдадаг гээшэ. Тиимэhээ үбэлжэлгын түрүүшын үдэрhөө hаамхай үнеэдые хүсэд hайнаар, рационой ёhoop эдеэлүүлхэ эрилтэ табигдана. Тэрээнгүйгөөр hү haaxa, тэрэниие гүрэндэ худалдаха түсэбые дүүргэхын аргагүй.

Тэжээл буйлуулха, тэрэниие бэлдэхэ цехүүдые бэлэн болгохо хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдаха ёhотой. Үнгэрhэн үбэлжэлгын дүнгүүд дээрэhээ харахада, энэ хэрэгтэ hайнаар хандажа, тэжээл буйлуулха технологи зүбөөр эмхидхэгдэhэн газарта тэжээлэй дутамагшье hаа, адууhа малаа олошоруулжа, эхэ малые искусственна аргаар үрэжүүлхэ ба ороондо оруулха, мал ажалай продукци үйлэдбэрилхэ даабаряа дүүргэжэ, малаа гарза багатайгаар ондо оруулhан байха юм. Энэ талаар Бэшүүрэй, Улаан-Үдын районуудай хэдэ хэдэн ажахынууд hайн жэшээ харуулаа. Эдэ ажахынуудта малай условно толгой бүридэ оройдоо 3—4 центнер тэжээлэй единицэ нөөсэлэгдэhэн байгаа. Эдэ ажахынуудай дүй дүршэл, илангаяа hолоомо буйлуулха талаар республикын бүхы колхоз болон совхозуудта хэрэглэгдэхэ зэргэтэй. Зорилго юуб гэхэдэ, бүдүүн тэжээлэй 90 процентhээ бага бэшэнь малда жэжэлэгдэжэ, буйлуулагдажа үгтэхэ ушартай.

Үбэлжэлгын эхилтэр хонидоо hайнаар бэлшээн таргалуулха, мүн эбэртэ бодо малаа бэлшээн, шахан таргалуулха, хүндэ шэнгүүргэхэ, тобир тарганаар гүрэндэ тушааха арга боломжонуудые хүсэдөөр хэрэглэхэ, гүрэндэ мяха худалдаха юрэн hарын, мүн жэлэй түсэб заабол дүүргэхэ шухала.

Зооветеринарна мэргэжэлтэд болон малшад хонидоо үрэжүүлхэ хүдэлмэрөө эрхим шатаар эмхидхэжэ, хуса шарагуудые инээгэ, намар үбэлэй үедэ үрэжүүлхэ ба ороондо оруулха, гахайнуудай тоо олошоруулха түсэбөө дүүргэхэ уялгатай.

Мал ажал гээшэ хүдөөгэй габшагай хүдэлмэриин онсо шухала hалбари болоно. Эндэ хүдэлхөөр эрхим түрүү, дүршэл ехэтэй хүнүүд эльгээгдэхэ зэргэтэй. Тэдэнэрэй ажалые зүбөөр эмхидхэхэ, малай шэгнүүр нэмээhэнэй, бага тэжээл гаргашалжа, ехэ hү hаагшадые, малаа бүрин hайнаар ондо оруулагшадые моральна болон материальна талаар урмашуулха хэрэгтэй. Малшадай социалис мүрысөөнэй гурим зохёоходоо, ажалайнь түлбэри тогтооходоо, түрүүшүүлдэ гансахан мүнгэ түлэхэ бэшэ, мүн натуральна түлбэри үгэхөөр хараалха байна. Тэдэнэртэ адууhа мал үгтэхэ, шухала хэрэгтэй промышленна эд бараа түрүүшын ээлжээндэ худалдагдаха, санатори, амаралтын байшангуудта хүнгэлэгдэhэн сэнтэй путёвко олгогдохо зэргэтэй.

МҮНӨӨДЭРЭЙ эдэ зорилгонуудые шиидхэхэ зуураа, мүнөөдэрэйхиеэ, ерэхэ жэлэй ургаса тухайгаа мартажа болохогүй. Гансахан үрэhэ хүрэнгэ хүсэд хүрэхөөр хааха бэшэ, мүн хүсэд хүрэхөөр паар, намарай паар бэлдэхэ, намартаа газараа үhалха, таряалан болон сабшалан дээрэ шадаал hаа ехэ наг шэбхэ гаргаха, хубаарьяар хүртэhэн минеральна үтэгжүүлгэнүүдээ зөөжэ абаха шухала. Олохон ажахынууд эдэ бүхы хүдэлмэрэе, илангаяа намарай паар хахалалгаяа унжагайруулжа байна. Баргажанай районд мүнөө дээрээ оройдоо 50 гектар намарай паар хахалагдаа. Яруунын болон Хурамхаанай районуудта намарай паар хахалха даабари оройдоо 2,5—3 процент дүүргэгдэнхэй. Хабарай паар хоёрдохёо хахалха, тэрэниие элдүүрилхэ хүдэлмэри хаа хаанагүй дүүргэгдээ гэхын аргагүй. Газар үhалха хүдэлмэри эхилээдүй. Эдэ бүхы дутагдалнуудаа, алдуу эндүүгээ түргэнөөр усадхажа, ерэхэ жэлдэ найдалтай ургаса абахын түлэ, сэбэр паар, намарай паар hайнаар бэлдэхэ, газараа үhалха, үтэгжүүлхэ хэрэгтэй.

Малай үбэлжэлгэдэ бэлдэхэ хүдэлмэри, ургаса хуряалгадал, тэжээл бэлэдхэлдэл адли, арадай депутадуудай Соведүүдэй, тэрэнэй гүйсэдкомуудай, наймаалагшадай, элүүрые хамгаалагшадай, соёлой болон ажаhуудалай талаар хангадаг хүдэлмэрилэгшэдэй гол анхаралда байха зэргэтэй. Эдэ үдэрнүүдтэ таряалан болон фермэнүүд дээрэ ажаллажа байhан хүнүүдые худалдаа наймаанай, медицинскэ, соёлой болон ажаhуудалай талаар hайса хангаха, тэдэнэй эрилтэнүүдтэ анхарха болоно.

Ойрын сагта Соведүүдэй сессинүүд, гүйсэдкомуудай заседанинууд дээрэ малай үбэлжэлгэдэ бэлдэхэ хэрэгтэй холбоотой асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэ, колхозуудай, совхозуудай, фермэнүүдэй, бригадануудай үбэлжэлгэдөө хэр бэлэн болоод байhанаа хоорондоо шалгалсаха арга олгохо байна.

Урдынхидаал адли малай үбэлжэлгэдэ бэлдэхэ, тэрэниие үнгэргэхэ хэрэгтэ промышленна предприятинуудай коллективүүд, городуудай, хүдэлмэришэдэй посёлогуудай, районуудай түбүүдэй арад зон ехэ туhа хүргэхэ аргатай. Колхоз болон совхозуудта малай шэнэ байрануудые барижа дүүргэхэдэнь, байрануудые заhабарилхадань, тэжээлэй цехүүдые түхеэрхэдэнь, фермэнүүд дээрэхи оньhожоруулгануудые тодхоходонь ёhотой туhаламжа үзүүлхэ шухала.

Хүдөө ажахые саашадань хүгжөөхэ, партиин зохёоhон эдеэ хоолой программые бэелүүлхэ гээшэ бүгэдэ арадай зорилго мүн. Энэ гүрэн түрын ехэ хэрэгтэ өөhэдынгөө хубитые нэрэтэй түрэтэйгөөр оруулха гээшэ хүдөөгэй хүдэлмэрилэгшэдэй, республикын бүхы ажалшадай уялга мүн.

МҮРЫСӨӨНЭЙ ТҮРҮҮ ЗЭРГЭДЭ

ҮҮРЭЙ САЙХЫН ТЭНД...

Матрёна Бузинагай эдир наhан хатуу шэрүүн дайнай үеын жэлнүүдтэ тудалдаа hэн. Басагаяа hургуулида hургаха арга, шадал бүлэдэнь байгаагүй. Балшар бага наhанhаа Матрёна ажал хэжэ доложоо.

Илалта асарhан hүр жабхаланта мянга юhэн зуун дүшэн табан ондо Матрёна арбан дүрбэтэй байба. Хойноhоо hубариhаар эсэгэнэр, аханар дайнhаа түрэл нютагаа бусажа эхилбэ. Тиибэшье тэрэ сагта ажамидарха гээшэ хэсүүхэн лэ бэлэй. Ажалдал орохоhоо эрхим юумэн юрэдөө үгы гэжэ залуу басаган эрид шиидээ, энэ, тэрэшье ажалда өөрыгөө туршаад үзэбэ. Зүгөөр ойн модоной ажахыда ёhотоо тогтожо хүдэлхэ заяатай байба. Энэ ажалда Матрёна Бузина нэhанайнгаа 15 жэлые үгөө аа.

1974 оной октябрьда Матрёна Александровна мал ажалда хүсээ туршаад үзэхэ гэжэ шиидэбэ. «Георгиевский» совхозой хүтэлбэрилэгшэд эхэ хонидой отара тэрээндэ даалгаба.

Хүнгэн ажал гэжэ үгы юм аад даа, илангаяа шэнээр хүдэлжэ эхилhэн хүндэ хэсүү байгаагүй. Хэды тиибэшье М. А. Бузина удаан маргажа, гайхажа байнгүй, хамсыгаа шуулгаад, шэнэ ажалдаа хам оробо. Үсэд нэтэрүү, ямаршье бэрхэшээлнэй сухаригдагүй хүнүүд хэзээдэшье амжалтатай байдаг гээшэ ааб даа. Матрёна Александровна тиимэ хүнүүдэй нэгэниинь гэжэ hаа, алдуу болохогүй. Арбадахи табан жэлэй дүнгүүдээр тэрэнэй толгойлдог хонишодой бригада габшагай ажалаараа шалгаржа, зуутанай тоодо оробо. Тэжээлээр хомор нёдондоной жэлдэ Матрёна Бузина урагшагүйдэжэ, зуунhаа зууе абажа шадаба.

Зүгөөр шэнэ табан жэлые hайн амжалтаар угтаа. Байгша ондо Матрёна Бузина даалгагдаhан 576 хонинhоо 600 хурьга гээ үгы, али 100 эхэ хонин бүриhөө 105 хурьга абаба. Hooho хайшалха даабаряа мүн лэ үлүүлэн дүүргэбэ. Түсэбөөр 19,5 центнерэй ороондо 23,7 центнер hooho тушааба.

Мүнөө үедэ М. А. Бузинагай толгойлдог бригадын хонишод, эрхэ үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлөө бүхы хүсэл оролдолгоо гарган хүдэлжэ байна.

• Үүр сайжа, гэгээ орохо үедэ тэдэнэй зуhадаг Туксулка гэжэ газарта ажал эхилдэг. ... Хоёрдохи гарай хонишон Тагмет Кабирович Мухутдинов хонидоо бэлшээрэндэ эртэ гаргадаг. Үглөөгүүр шүүдэрээр малаа садартар бэлшээбэл, үдэр халуунда гол горходой хажууда, шуты бургаhанай hүүдэр нэмэри газарта оруулаад, удаан амаруулдаг байдаг.

— Хонин ажал гээшэмнай иимэл гүб даа,— гэжэ Матрёна Александровна яраалгүй, татан hагад хүзэлхэнэй hүүлээр удаан абяа гарангүй байгаа:

— Үбэл, хабаршье hаа, адли хүндэ байха. Зунайшье элдин сагта хүхэ ногоон дээрэ гараад, дураараа удаан сэнгэхэ ябагдадаггүй гээшэ. 600-гаад хонидоо тугаагаа лэ, талараа дүүрэн ябахаш даа. ...

С. ХАМАГ...

АЛАС ДУРНЫН хизаарта

ТАСС-ай КОРРЕСПОНДЕНТНҮҮД МЭДЭЭСЭНЭ

ДОКЕРНУУДЫЕ БЭЛДЭДЭГ УЧИЛИЩЕ

Восточно портын контейнерэй терминалай докернуудай механизированна комплексно бригадаа Юрий Тюрин ажалай дүршэл гараха үедэ техническэ мэргэжэлэй училищэ hуража олоhон эрдэм мэдэсэнь үдэрөөр сэгнэгдэн байна. Тэрэние бригадада эльгээхэ гүйлтатайгаар бригадир Г. Милейко училищада хандаба.

Портын бусадшье бригаданууд училищи дүүргэгшэдые халуунаар угтаа. Тингэншье үгы, юуб гэбэл, албанhаа табигдаhан солдадууд болон матросуудые бухы бүлэг бүридхэгдэhэн байгаа.

Алас-Дурна портнуудта хүдэлхэ мэргэжэлтэ докернуудые 30-дахи училищи бэлдэдэг юм. Училищын хоёрдохи ээлжэнэй бригадахаа тэрэнэй кабинедүүдтэ, лабораторинуудта 1200 хүн нэгэн доро hурадаг болохо юм. Восточно портын коллектив тус училищиие шефтээ абаа. Классууд болон полигонуудые, лабораторинууд ба мастерскойнуудые түхеэрхэдэ докернууд туhалдаг, hуралсалай программа табихада хабаададаг. Мэргэжэлтэд портын приналнуудта асарагдаhан шэнэ машинанууд тухай лекцинүүдые уншадаг.

Находко.
Приморин хизаар.

ГОРОДОИХИД КОМБАЙНДА ХҮДЭЛНЭ

Мүнөө жэл Амарай областиин «Желтояровский» совхозой хуряалга-сэолгын комплекснүүд хоорондын үшөө нэгэ комплекс нэмэбэ. Свободный хотын предприятинуудай ажалшад нэгэ комплексэдэ хүдэлнэ.

Уданшье районой ажахынуудта шефүүд ерэжэ, ургаса хуряалгада туhалдаг hэн. Гэбэшье тэдэнэр үсөөн бэшэ ушарта мэргэжэлээрээ хүдэлдэггүй, элдэб хамhабариин ажал хэдэг байгаа. КПСС-эй горкомой шиидхэбэреэр эндэ ажахынууд хоорондын хуряалга-сэолгын комплекс бүридхэгдөө юм. Ороохоной 11 комбайн, намарай паар хахалха тракторнуудые совхоз үгөө, харин городой автопредприятинуудай транспорт хангаа.

Свободный.
Амарай област.

ШЭНЭ ТҮХЭЛЭЙ ГЭРНҮҮД

Камчаткын хахад дээрэ ажаhуудаг хүн зондо шэнэ түхэлэй гэрнүүд бариглаа эхилээ.

Түрүүшын шэнэ гэр областиин түбтэ ашаглагда оруулагдаа юм. Тэрэ гэрэй кухни ба хамhабариин байрануудай талмай үргэдхэгдөө. Юумэ хатааха шкафууд бии. Гэрэй hүүр талда байха комнатануудай ... Юhэн балл хүрэтэр газарай хүдэлхэдэ, иимэ байшангуудта аймшагтай бэшэ.

Шэнэ түхэлэй гэрнүүдые бариха зуураа, барилгашад үйлэдбэрэе зогсоонгүй, предприятиие шэнэдхэн hэльбээ. Комбинат жэл бүри 118 мянган дүрбэлжэн метр гэр байра бариха аргатай болоо.

Петропавловск-Камчатский.

АЛЕКСАНДР ФАДЕЕВЭЙ ДУРАСХААЛДА

Алас-Дурнын номой хэблэл Александр Фадеевэй «Разгром» гэжэ романиие барлан гаргаба. Энэ нютагhаа гараhан гайхамшагта уран зохёолшын 80 жэлэй ойн угтуулан, тус ном барлагдаа юм.

«Тэмсэлэй ба зохёохы ажалай баатаршалгын удха шанар. Совет литературада революционно-патриотическа ёhо заншалнууд ба А. А. Фадеевэй зохёол бүтээлнүүд» гэhэн бүхэсоюзна конференци урда тээхэнэ болоо. Хото, тосхонуудай библиотекэнүүдтэ бүтээлнүүдэй шэнэ хэблэлнүүд ... фильмүүдэй фестиваль эхилээ.

Библиотекэнүүдтэ уншагшад уран зохёолшын номуудай выставкэнүүдтэй танилсана.

Владивосток.

ГОРОДСО ШЭМЭГЛЭН ГОЕОНО

Комсомольск-на-Амуре хотын уран зураашад Ленинскэ комсомолой нэрэмжэтэ завод тээшэ ошоhон үйлсые «Геройнуудай аллей» болгобо. Корабль бүтээгшэдэй Социалис Ажалай Геройнууд, СССР-эй Гүрэнэй шангай ба Ленинскэ комсомолой шангай лауреадуудай портредууд эндэ үлгэгдөө.

Городой 50 жэлэй ойдо бэлдэхэ зуураа, уран зураашад үйлсэнүүд ба гудамжануудые, байшангуудые шэмэглэнэ. Гол мүрнэй болон аэровокзалнуудай шэмэг гоёолтонууд Алас-Дурнын байгаалитай айлшадые танилсуулна. Шэнэ микрорайонуудай олонхи гэрнүүд томо эхэ зурагуудаар гоёогдоно. Соёлой ордонгудтахи зурагууд металлургнууд болон корабль бүтээгшэдэй ажалда зорюулагдаа.

Комсомольск-на-Амуре.

СМОЛЕНСКЭ ОБЛАСТЬ. Смоленскэ АЭС-тэ шэнэ эрчим хүсэ нэмэжэ ашаглаха арга боломжонуудые хангаха гэжэ СССР-эй экономическа ба социальна хүгжэлтын Гол шэглэлнүүд соо заагдаhан. Эдэ үдэрнүүдтэ АЭС-эй барилга дээрэ ажал хүдэлмэриин эршэ шангадана. 1 миллион киловатт хүсэтэй түрүүшын энергоблогые ашаглаха талаар хүдэлмэринүүд түгэсхэгдэжэ байна. АЭС-эй шэнэ хүсэн оронойнгоо энергетическэ системэдэ на-...

ЖУРНАЛИСТНУУДАЙ ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИ

Уржадэр КПСС-эй обкомой политическэ гэгээрэлэй ...байшан соо СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин ...отделениин Экономикын ба промышленна үйлэдбэри эр...дэмэлгын институдай директор, СССР-эй АН-най БАМ-ай ...асуудалнуудаар научна соведэй түрүүлэгшэ академик А. Г. Аганбегян түбэй болон нютагай газетэ, журнал, ...радио болон телевидениин журналистнуудтай уулзажа, ...пресс-конференци үнгэргэбэ.

Тус пресс-конференцидэ ТАСС-ай, АПН-эй, Бүхэсоюзна ...радиогой, «Экономическа газетын», «Строительна газе...тын», «Социалистический труд» журналай, Сибирь болон ...Алас-Дурна зүгэй АССР, область ба хизаарнуудай газе...тынууд болон радио-телевидениин журналистнууд хабаа...дэбэ. Пресс-конференци дээрэһээ манай корреспондентын ...бэһэн хуряангы тэмдэглэлнүүдые доро толилнобди.

— **Абел Гезович, БАМ-ай ...барилгаһаа уламжалан, Си...бирь болон Алас-Дурна зүгэй ...саашанхи хүгжэлтэ тухай ...хөөрэжэ үгыт?**

— Нэн түрүүн, эндэ БАМ-...ай баригдажа байгаа газар ...дайда юун байгаа һэм бэ гэ-...жэ бодоод үзэе. БАМ бари-...ха тухай КПСС-эй ЦК-гай ...болон СССР-эй Министрнүү-...дэй Соведэй тогтоолой гара-...хада 1974 ондо энэ ехэ, 1,5 ...миллион дүрбэлжэн метр ...талмайтай газар дээрэ орой-...гоо 300 мянган хүн ажа-...һуугаа (Комсомольск-на-...Амуре, Усть-Кут оруулан-...гүй). Барилгын нэгэшье эм-...хи байгаагүй. Геологическа ...талаар гүйсэд шэнжэлгэдээ-...гүй байһан. Харгы зам гэжэ ...бэшэ. Техникэ, машина ехэ ...хомор байһан гэжэ таанад ...мэдэнэт. Эрдэм шэнжэлгын ...худэлмэришье үргэноор, ехээр ...ябуулагдадаггүй байгаа бшуу.

Тэд мүнөө харыт, ямар ...хари ехэ хубилалта болоо ...гэшэб? Оройдоол 7 жэл соо! ...Гол-шухалань гэхэдэ, айхаб-...тар томо, хүсэ ехэтэй мү-...нэй техникэ, машинаар ...зэбсэгжүүлэгдэһэн барилгын ...эмхи байгуулагдаа. 132 мян-...ган барилгашад мүнөө хү-...дэлнэ. Үшөө БАМ-ай зүүн ...талада түмэр замай сэрэгшэд ...ажална ха юм. Манай оро-...ной түүхэдэ иимэ богони ...хугацаа соо иимэ ехэ барил-...гын эмхи түрүүшынхеэ бай-...гуулагдаа гэжэ онсо тэм-...дэглэнэ.

Хоёрдохёор, айхабтар ехэ ...ажал хэгдээ. 2,6 мянган ша-...хуу километр түмэр зам ба-...ригдаа, хэдэн зуугаад кило-...метрынь саг үргэлжын ашаг-...лалгада тушаагдаа. Мүнөө ...замаар 4,5 миллион ку-...бометр модон, хэдэн мянган ...тонно нүүрһэн зөөгдөөд бай-...на. Жэлдээ 13 миллион тон-...но һайн шанартай нүүрһэ ...гаргажа шадаха Нерюнгриин ...карьер ашаглалгада ороо. ...Хэдэн арбаад город болон ...посёлогууд урган бодоо. Тии-...гээд ямар өөрсэ, хүшэр ...байгаалиин эрхэ байдалда энэ бү-...хы худэлмэри хэгдээ гээшэб? ...Хасаха 50 градус болотор ...хүйтэн, хэзээдэшье гэдэхэгүй ...хүйтэн газар, буртаг ...намаг, тайга, үшөө газарай ...хүдэлдэг дээрэһээ нэ-...гэ бэрхэшээлнүүд тохёол-...доно бшуу. 1957 ондо Хой-...то-Муяда болоһон газарай ...хүдэлөөн Ашхабадтахиһаа ...гурба дахин ехэ, дэлхэй дээ-...рэ үзэгдөөгүй ушар болоһон ...юм. Энээнние хараада аба-...ха хэрэгтэйдэ.

Гурбадахяар, БАМ шада-...рай байгаалиин баялигые ...шэнжэлхэ, элишэлхэ талаар ...ехэ юумэн хэгдэбэшье, һу-...луу ехэ ажал саашадаа ...хэгдэхэ ёһотой болоно. Гео-...лого-бэдэрэлгын худэлмэри үргэдхэгдэхэ ёһотой. Дэлхэй дээрэ үзэгдөөгүй ехэ ашагта малтамалай хэбтэшэнүүд олдоо. Жэшээнь, калиина дабһан, цинк, зэд, фосфорит, апатит болон бусад шухаг металлнуудай хэбтэшэнүүд олдоод, мүнөө тэдэнэй нөөсэнүүдэй хэмжээн элирүүлэгдэжэ байнхай. Тиимэһээ хэдэ хэдэн — Хойто-Байгалай, Чара-Удоканай, Урда-Яхадай болон бусад территориально-үйлэдбэриин комплекснууд байгуулагдахаар хараалагдана. Хожомынь Беркакит-Якутск гэһэн түмэр зам баригдаха юм.

Эдэ бүгэдые харахада, асари ехэ худэлмэри хэгдээ. Теэд энэмнай бүри ехэ ажалай оройдоол эхиниинь болоно ха юм. Шиидхэгдээгүй асуудалнууд, дутуу дунданууд олон. Тэдэнние бүгэдын хүсөөр шиидхэхэ бологдоно гээшэ.

— **Мүнөө үнгэржэ байгаа III Бүхэсоюзна конференциин дүнгүүд тухай юу хэлэхэ байнабта?**

— Энэ үедэ гансал түмэр зам бариха тухай бэшэ, харин БАМ шадарай газар дайдые ажахын талаар ашаглаха асуудал тон хурсаар, саг соогоо табигдажа байна. Партиин XXVI съезд дээрэ БАМ шадарай газарые ажахын талаар ашаглаха тухай тодорхой шиидхэбэри абтаа бэлэй. Манай орон дотор гурбан ехэ тусхай шэглэлтэй программа бэелүүлэгдэнэ. Юун бэ гэхэдэ, РСФСР-эй Хара бэшэ хүрьһэтэ зоные, Баруун-Сибириин нефть болон газай баялигуудые ашаглаха, харин гурбадахинь — БАМ болоно бшуу. Ушар иимэһээ тодорхой ажахын асуудалнууд тус конференци дээрэ харагдаа. Ажахын һалбари бүхэн мүнөө үедэ, саашадаа 20—30 жэлэй туршада юу хэхэб гэһэн асуудал гол һуури эзэлхэ ёһоороо эзэлбэ гээшэ. Тиимэһээ шиидхэгдээгүй асуудалнууд, дутуу дунданууд дээрэ сэхэтэ тогтоһониинь оһлосотой ёһотой. Энэ талаар эрдэм наукын урда ехэ зорилгонууд табигдана.

Сэхыень хэлэхэдэ, эрдэмэй зарим һалбаринууд гээгдэжэ ябана. Илангаяа инженерно геологи урдахи зорилгоёо шиидхэжэ шаданагүй. Энээнние Хойто-Муяын тоннелиин барилгын проект табилга, бэелүүлгэ элеэр харуулжа үгөө. Оршон тойронхи байгаалиие хамгаалха талаар ашаг үрэтэй шэнжэлгэнүүд хэгдэнэгүй, алдуунууд үзэгдэнэ. Жэшээнь, Чара городой проект табигданхай. Харин һүүлдэнь мэдэхэдэ, тэрэмнай хадануудай хоорондо оршодог, оройдоо һалхинай хүдэлхэгүй, тиимэһээ утаа униар, шорой тооһоной сэбэрлэгдэхээр бэшэ газарта һуулгагдаһан байшоо ха юм. Тиигэжэ тэрэ городые ондоо, дээрэ газарта бариха шиидхэбэри абтаа.

Иимэ сэбдэг хүйтэн газарта ямар түхэлтэй город болон посёлок, хаана, яажа барихаб гэһэн асуудалда мүнөө болотороо гүйсэд харюу үгтөөгүй. Медицинын эрдэм тодорхой шэнжэлгэнүүдые хэнэгүй. Олон тоото инженерно болон техническэ асуудалнууд шиидхэгдэхэ зэргэтэй. Ушар иимэһээ эдэ болон бусад гол шухала асуудалнуудаар ашатай туһатай хөөрэлдөөн конференци дээрэ болоо гээшэ. Конференци эмхитэйгээр үнгэрөө. Удаадахи IV конференциие Хабаровск хотодо үнгэргэхэ гэһэн шиидхэбэри абтаа.

— **Алдарта Байгал ые арюун сэбэр байлгаха ашаг үрэтэй, комплексно программа табигданхай гээшэ гү?**

— Энэ талаар олон дурадхалнууд бии юм. Жэшээнь, ороной национальна парк болгохо гэһэн дурадхал СССР-эй Науканудай академиин Президиум дээрэ харагдаашье һаа, тусхай шиидхэбэри абтаагүй. Мүнөө нэгэ хэды заповеднигууд байгуулагданхай. Байгал далайе аршалан хамгаалха тухай КПСС-эй ЦК-гай болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолые бэелүүлэн, ехэ юумэн хэгдээ. Тиигэбэшье гүйсэд дүүрэн хэмжээнүүд абтанагүй, дутуу юумэн нилээд ехэ. Һайн талань гэхэдэ, Байгалай эрьеэр ехэ ашагта малтамал олдоогүй, город болон һуурин бариха талмай үгы шахуу. Гэбэшье Байгал далайда ородог уһа суглуулдаг дайдань тон үргэн юм. Эндэл ехэ хэмжээ ябуулганууд бэелүүлэгдэхэ ёһотой гээшэ.

Холодниинско полиметалл ашаглажа эхилбэл, хэрэглэгдэһэн муухай уһаниинь, хадые дабажа, хойто зүг руу хаягдаха зэргэтэй. Мүнөө үедэ БАМ-ай газарта байгаали хамгаалха талаар мүртэй юумэн хэгдэнэгүй. Жэшээнь, Северобайкальск, Нижнеангарск гэхэ мэтэ газарнуудта уһа сэбэрлэхэ түхеэрөлгэнүүд баригданагүй, харин олон тоото нефтебазанууд далайн эрьедэ баригдаа. Котельнэнүүдэй утаантай гараһан униһэн Байгалда ороно. Олон тоото аяншалагшад эмхи гуримгүйгөөр зайгуултана. Ойн түймэр ходол гаража байна.

Тиимэһээ Байгал далайе аршалан хамгаалха үргэн ехэ, комплексно программа табиха саг орожо ерээ. Тиихэдэ шанга, бүгэдын дүүргэхэ дүрим баталагдаха.

Саашадань академик Аганбегян А. Г. оронной эрдэмтэдэй хэжэ байһан шэнжэлгэнүүд, БАМ дээрэ город болон һуурин тосхонуудые барилгын ёһо гуримууд, эндэхи ашагта малтамалнуудай, илангаяа Удоканай болон Хойто-Байгалай хэбтэшэнүүдые ашаглалга, харин гурэнүүдтэй баталагдаһан хэлсээнүүд, эндэхи баялигуудые комплексно гуримаар гүйсэд хэрэглэхэ тухай болон бусад асуудалнуудта харюу үгэһэн байна.

таниие ямараар ханганаб

ҺУУДАЛ БАЙДАЛ—БҮГЭДЫН АНХАРХА ХЭРЭГ

Республикын хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын хүдэлмэрилэгшэдэй эдэбхитэдэй суглаан тээсгэн Улаан-Үдэдэ боложо үнгэрбэ. Суглаанда хабаадагшад «Республикын хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын хүдэлмэрилэгшэдэй бэелүүлхэ саашанхи зорилгонууд тухай» Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо А. С. Берещиновэй элидхэл зүбшэн хэлсээ.

Элидхэлшэ хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын албанай хүдэлмэрилэгшэдэй үнгэрһэн табан жэлэйнь үрэ дүнгүүдые согсолхо зуураа, олон нөөсэ арга боломжонуудай гүйсэд хэрэглэгдээгүй байһанда тогтобо. Гол шалтагааниинь гэхэдэ, хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын материально-техническэ бааза һула, энэ һалбариин кадрнуудай ажалда орохо, гараха ушар олон байһан зандаа. Гадна зарим промышленна предприятинуудай, организацинуудай болон эмхи зургаануудай, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд хүн зоной гоо һуудал байдалые һайжаруулха хэрэгтэ горитой анхарал үшөөл хандуулнагүй. Тиигээд эрид хубилалтын болоогүй, амжалтын түйлагдаагүй байһание онсолон тэмдэглэбэ.

КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой секретарь В. С. Тимашов түрүүшээр үгэ абажа, арбадахи табан жэлэй туршада тус һалбариин хүдэлмэрилэгшэдэй хэр зэргэ ажаллаһан тухай мэдээсэхэ зуураа, дутуу дундануудта гол анхаралаа хандуулһан байна. Улаан-Үдын хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын предприятинууд түсэбөө 98 процент дүүргэбэ. Олонхи предприятинуудта хүн зоной захилнууд муугаар дүүргэгдэнэ, «Бурятшвейбыт», «Бурятхимчистка», «Бурятразнобыт» нэгэдэлнүүдтэ оньһон техникэ муугаар ашаглагдана, кадрнууд дуталдана. Бүхы захилнуудай 20 гаран процентнь шанар муутайгаар дүүргэгдэһэн дээрэһээ һөөргөө бусаагдана, түрүү онол арга һулаар нэбтэрүүлэгдэнэ.

Сэлэнгын районой хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангадаг үйлэдбэриин управлениин директор Д. Б. Тучинов үгэ абажа, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын материально-техническэ баазын хүгжэлтын асуудалнууд дээрэ тогтоо. Һүүлэй жэлнүүдтэ комплексно захил абадаг пунктнууд нэмэжэ нээгдээ. Сэлэнгын авто-заһабарилгын завод, Гусиноозёрско ГРЭС болон зарим колхоз, совхозууд байрануудые оложо үгэһэн, кадрнуудые бэлдэхэ хэрэгтэ туһалһан байна. Эдэ бүгэдын ашаар арбадахи табан жэлэй түсэб 0,5 миллион түхэригөөр үлүүлэгдэһэн байха юм. Тиигэбэшье радиоаппаратура болон телевизор заһабаридаг мастернууд үсөөдэнэ. Тиихэдэ запасной частьнууд багаар үгтэнэ. Эдэ дутагдалнуудһаа уламжалан, нилээд олон захилнууд дүүргэгдэнэгүй гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ.

«Бурятхимчистка» гэжэ республиканска нэгэдэлэй аппаратчица Т. О. Урбаева үгэ абаба.

— Минии ажалладаг филиалай коллектив байгша оной 8 һарын түсэб 123 процент дүүргээ. Тиигэжэ байгша онойнгоо түсэбые 15 хоногоор урид дүүргэхэ гэһэн социалис уялгануудаа, урагшатайгаар бэелүүлхэ аргатай болобобди, — гэжэ үгэ хэлэгшэ суглаанда хабаадагшадые найдуулба.

— Һүүлэй жэлнүүдтэ БАМ-ай барилгашадай ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангадаг предприятинуудай материально-техническэ бааза бэхижээ, — гэжэ Хойто-Байгалай районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ Ч. А. Цыренов үгээ эхилбэ. Тосхон бүридэ комплексно захилнуудые абадаг пунктнууд нээгдэнхэй. Арбан нэгэдэхи табан жэлдэ хүн зонине һуудал байдалай талаар хангалта улам үргэдхэхэ юм. Хүйтэн уларилтай хойто зүгэй хүн зоние үбэлэй үедэ ажаһуудалай талаар һайнаар хангадаг болохын тула хүсэ ехэтэй автомашинанууд хэрэгтэй.

«Бурятшвейбыт» нэгэдэлэй ахамад инженер Л. П. Петренко гол түлэб кадрнуудай асуудал дээрэ тогтоо.

Улаан-Үдын авиазаводой парткомой секретарь В. К. Агалов үгэ хэлэхэдээ, хүдэлмэришэдэйнгөө һуудал байдал һайжаруулхын тула олон шэнэ байрануудые ашаглалгада оруулдаг болоһон тухайгаа дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгэбэ.

Республикын ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын министр Е. И. Мульченко, республикын коммунальна ажахын министрэй орлогшо Л. А. Жданов, Буряадай автотранспортна управлениин начальник В. И. Инкеев, республикын хүдөө ажахын министрэй орлогшо Н. И. Данилов, КПСС-эй обкомой секретарь Л. В. Потапов гэгшэд мүн лэ элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадалсаһан байна.

Номой таг

«СТАЛИНГРАДҺАА БЕРЛИН ХҮРЭТЭР»

Советскэ Союзай хоёр дахин герой В. И. Чуйковой бэшэһэн иимэ гаршагтай ном СССР-эй Оборонын министерствын хэблэлээр барлагдан гараба. Граждан дайнай фронтнууд дээрэ үнгэрһэн залуу наһан, хатуужал, хани нүхэд тухайгаа сэдьхэлэй дулаан ульһатайгаар тэрэ дурсан хөөрэнэ. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнай үедэ, 1942 онһоо 1945 он болотор тэрэ 62-дохи армиие командалһан байна. Энэ армиин дайшалхы зам, сэрэгшэдэйнь габьяа тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэгдэнхэй.

Генерал Чуйковой ажабайдал тухай арад зомнай үльгэр домогуудые зохёоһон байдаг. Сталинград шадарай байлдаанда илалта түйлагдажа, дайнай саашанхи ябасада һайн талын нүлөө үзүүлэгдэһэниинь мэдээжэ. Шэрүүн байлдаанда В. И. Чуйков бэлигтэй военачальник, эрэлхэг сэрэгшэ байһанаа гэршэлээ һэн.

Энэ ном уншахадаа, Сталинград шадархи байлдаануудые бодотоор үзэһэндэл, нюдөөрөө хараһандал адли мэдэрэл түрэнэ. Генерал Чуйковой командна пункт гал бурма байлдаануудай боложо байһан газарта түбхинэнхэй һэн. Тиимэһээл Сталинградска байлдаание сэдьхэлдээ бүхөөр хадуужа абан, тодорхой баримтануудта үндэһэлэн үе сагай смисхаалые үнэн зүбөөр дамжуулжа шадаа бшуу.

Эхэ ороноо хариин дайсадһаа эрэлхэг зоригтойгоор хамгаалагшад, тодорхойлбол, соединениинүүдэй командирнууд А. Родимцев, Н. Батюк, И. Людников, С. Гурьев, снайпернууд В. Зайцев, А. Чехов, сержант Я. Павлов гэгшэд тухай В. И. Чуйков ехэл дулаанаар хөөрэнэ. Сержант Я. Павлов байрын нэгэ гэр соо хорон, 50 суудхын туршада немецүүдэй доб толгодо таһалгаряагүй шанга харюу үгэжэ байгаа. Сухарилта гээшые мэдэхэгүй сэрэгшэнэй ашаар энэ гэр булимтарагшадта ойронь хүртэшэгүй хэрэм мэтээр һанагдаа бэлэй.

Автор иигэжэ бэшэнэ: «Манай гүрэнэй гол хэрэм—хүн гээшэ. Сэрэгшэднай илалтада бүримүһэн этигэдэг, эгэршэгүй зоригтой байгаа. Харин гитлеровскэ армиин сэрэгшэд энээниие ёһотоор ойлгоогүй, тунхарашагүй эрмэлзэлэй бодото сэн мэдэхэгүй байгаа бшуу. Түрэл арадайнгаа урда харюусалгатай байһанаа мэдэрэлгэ ямаршье хэмжүүрээр хэмжэгдэдэггүй, харин баатаршалганууд соо элирдэг юм».

200 үдэрэй, һүниин туршада энэ байлдаанда гаргаһан габьяагайнгаа түлөө 62-дохи арми 8-дахи гвардейскэ болгон хүбилгагдаа бэлэй. Генерал В. И. Чуйковой хүтэлбэри доро тус арми Украиные сүлөөлэлгэдэ хабаадалсаа, Северный Донец, Днепр мүрэнүүдые гаталжа, Запорожи, Кривой Рог ба Одессэһээ дайсадые ңамналсаа һэн.

Саашадаа суута гвардейскэ армиин сэрэгшэд Баруун Буг, Висла мүрэнүүдые гаталжа, Висла-Одерско байлдаанда эдэбхитэй хабаадалсаһан, аха дүү Польшын газар дайдые сүлөөлэлсэһэн алдартай. Фашис Германиин ниислэл хото Берлиние эзэмдэн абалсажа, илалтын тугые хиисхүүлэлсэһэн юм.

«Хахад үдэрэй тэнгээр Берлинэй гарнизонойхид бэеэ тушааха тухайгаа мэдүүлээ һэн. Үйлсэдэ гарабабди. Тойроод хон-жэн. Иимэ байдалда дадаанхай бэшэбди. Гэнтэ сэрэгшэдэй алхамаа жэгдэлэн гэшхэлхэнь дуулдашаба. Манай гвардеецүүд баяр ёһололой жагсаалда ябаһан мэтээр, иимэ гоёор алхалха юм гэжэ үнэншэмөөр бэшэ шэнги. Сэрэгшэдэй эсэнги, гэбэшье баяртай нюурнуудые хараһаб. Энэл даа, сэрэгшын ёһотой жаргал!» — гэһэн мүрнүүд ой ухаанда абаһаар хадуугдана.

В. И. Чуйков ном соогоо дайшалхы дүршэл шэдабариингаа зарим нюусанууд тухай хөөрөө. «Бронетанкова ба сньһожоруулагдамал сэрэгүүдые байлдаанда яажа хэрэглэхэ тухай» гэһэн ба бусадшье олон арганууд тухай дэлгэрэнгы тайлбари үгэһэн байна. Сэрэгэй соведэй, армиин бусад политическэ органуудай ажал ябуулгада, тэдэнэй эдэбхижүүлхы, элсүүлхы үүргэдэ автор онсо анхарал хандуулаа.

Советскэ Союзай Маршал В. И. Чуйков совет сэрэгшэдэй, сержантнуудай нугаршагүй зориг, үүсхэл тухай, бүхы совет арадай баатаршалга тухай үнэншэмэ зүбөөр бэшэжэ, дайн байлдаануудые таарюу зохидоор зураглаа.

Ашатай туһатай энэ номой хүмүүжүүлхы үүргые онсо тэмдэглэмээр. Залуу үетэние коммунис үзэл бодолтойгоор, патриотическа мэдэрэлтэйгээр һурган хүмүүжүүлхэдэ шухала арга нүхэсэл боложо үгөө бшуу.

Түгэсхэлдэнь дурсалгануудай автор иигэжэ бэшэнэ: «Хэн үнгэрһэн юумэн тухай бодомжолноб, тэрэ ерээдүйе хараадаа абана. Хэн ерээдүй тухай хэлэнэб, тэрэ үнгэрһэн үе тухай мартаха эрхэгүй. Олон тоото тулалдаануудай дүлэн соогуур гарахадаа, дайнай бэрхэшээлые бэе дээрээ мэдэрээб, тиимэһээл дэлхэйн арадууд дахинаа дайе бү үзэг гэхэ байнаб. Гэбэшье дэлхэйн шэнэ дайн һүжэрхэдөө болохо бшуу. Түүхын хэшээлнүүдые бидэ мартаха ёһогүйбди. Дайгаар жүрөөдэгшэд, шэнэ аюултай түсэбүүдые табижа байгшад түүхэ тухай баһал мартаха эрхэгүй».

Эзэрхэг түримхэй политика ябуулжа, бүү, зэбсэг үрдилдэн гаргаха талаар хэм хэмжүүргүй оролдожо байгшадай хооһон һэдэлгэнүүд социализмын үндэһэ һуурие һандаргаан хосороожо бирахагүй. Энээн тухай В. И. Чуйков лаб найдангяар бэшэнэ. Илалтые шэрээһэн сэрэгшын үгэ хэзээдэшье үнэн сэхэ байдаг шуу.

А. ГОРЯЧИЙ,
запасай полковник.

Социалис ОРОНУУДААР

ШЭНЭ ЦЕХ АШАГЛАГДАХАНЬ

БУДАПЕШТ. Венгриин алюминиин промышленностиин асари ехэ предприяти болохо Секешфехервар хотын хүнгэн сплавуудай комбинадта ойрын сагта томо хэмжээнэй прокатна цех ашаглалгада үгтэхөөр хараалагдана. Тэрэнэй барилга дээрэ совет ба венгр мэргэжэлтэд суг хамта хүдэлжэ байнхай. Шэнэ цехэй хүсэндөө ороходо, прокат үйлэдбэрилгэ эндэ хоёр дахинаар дээшэлхэ юм. Тиин аха дүү социалис оронуудай захилаар энэ «далита металл»бүри ехээр эльгээгдэдэг болохо байна бшуу.

Алюминиин промышленностиин талаар совет-венгр харилсаа холбооной программын амжалтатайгаар бэелүүлэгдэһэнэй ашаар манай комбинат эршэмтэй түргэн хүгжэжэ байна гэжэ тус предприятиин директор Я. Ховат мэдүүлнэ. Баталагдаһан хэлсээнэй ёһоор, Венгриһээ түүхэй эд СССР худар эльгээгдээд, тэндэһээ алюмини болоод бусадаг байна. Шэнэ цех тэрэл алюминиһаа прокат үйлэдбэрилхэ болоно ха юм. Крымдэ уулзаха үедөө нүхэд Л. И. Брежнев ба Я. Кадар хоёр ороной хоорондохи харилсаа холбооной энэ талаар ехэ аша үрэтэйе онсолон тэмдэглээ һэн.

ТҮМЭР ЗАМШАДАЙ ПРОФСОЮЗУУДАЙ КОНФЕРЕНЦИ

ХАНОЙ. Ороной ниислэлдэ Вьетнамай түмэр замшадай наймадахи республиканска конференци боложо дүүрэбэ. Арадай ажахын тон шухала һалбари болохо түмэр замай транспортын олон мянган хүниие түлөөлһэн 250 гаран делегат конференциин хүдэлмэридэ хабаадаа.

Үнгэрһэн табан жэлэй туршада транспорт дээрэ социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ профсоюзууд айхабтар ехэ үүргэ дүүргээ гэжэ конференци дээрэ тэмдэглэгдээ. Үйлэдбэридэ уралан нарижуулхы болон ухаалан зохёохы 10 мянга гаран дурадхалнууд нэбтэрүүлэгдэжэ, 60 мянга шахуу тонно металл, хэдэн арбаад мянган тонно шулуун нүүрһэн алмагдаа юм.

Вьетнамай профсоюзуудай федерациин гүйсэдкомой түрүүлэгшэ Нгуен Дык Тхуан конференци дээрэ үгэ хэлэхэ зуураа, түмэр замшадай профсоюзуудай ажал ябуулгада үндэр сэгнэлтэ үгэһэн байна. Болохоёо байгаа Вьетнамай коммунистнуудай V съездые ажалай гайхамшаг амжалтануудаар угтахыень, байгша оной гүрэнэй түсэбые нэрэтэй түрэтэйгөөр бэелүүлхыень тэрэ уряалһан байна.

ШЭНЭ ТҮХЭЛЭЙ ОНГОСОНУУД

БЕРЛИН. Варнемюнде хотодохи «Варнов-Верфт» гэжэ судоверфиин коллектив шэнэ түхэлэй онгосонуудые бүтээн гаргажа эхилбэ. Советскэ Союзай захилаар бүтээгдэһэн контейнер ашаалан зөөдэг шэнэ онгосо һаяар уһанда табигдахань. Тэрэнэй проектые зохёолгодо ГДР-эй ба СССР-эй мэргэжэлтэд хабаадаа юм.

«Меркур-2» түхэлэй онгосо нэгэ доро 16 мянган тонно гэхэ гү, али 940 контейнер нэгэ доро ашаха арга боломжотой юм.

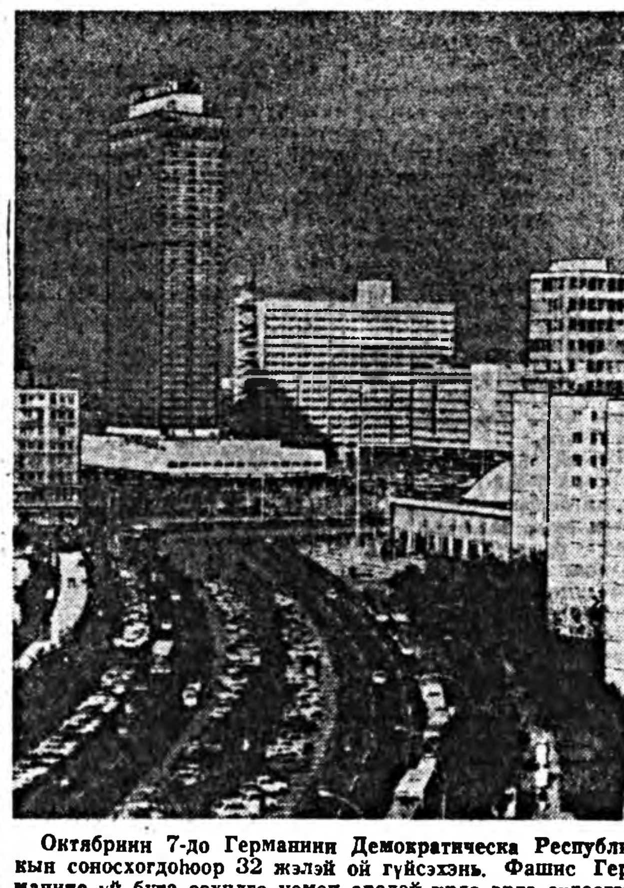
Гушан табан жэлэй туршада «Варнов-Верфтын» судна бүтээгшэд далайгаар тамарха 260 гаран элдэб түхэлэй онгосо уһанда табиһан байха юм. Тэдэнь 12 ороной, тэрэ тоодо Советскэ Союзай захилаар бүтээгдээ.

ШЭНЭ ЖЭЛЭЙ ЗАХИЛ ЭХИЛБЭ

1982 ондо Советскэ Союзда барлагдан гараха хэблэлдэ захил Монголой Арадай Республикын бүхы нютагуудта эхилбэ.

МНР-эй ажалшад совет газетэ болон журналнуудые ехэ дуратайгаар, олоор захижа уншадаг заншалтай юм. Ерэхэ жэлдэ СССР-һээ хоёр мянга гаран элдэб янзын газетэ болон журналнуудые хахад миллион шахуу хэһэгээр захилшад абажа байхаар багсаамжалагдана. Тиихэдэ социалис бусад оронуудһаа 20 мянга гаран хэһэг элдэб газетэ, журнал абтахаар хараалагдана. Иигээд ерэхэдээ, МНР-эй хүн зоной гурбанай нэгэ хуби социалис оронуудай газетэ, журналнуудые ерэхэ жэлдэ уншажа байха болоно бшуу.

(ТАСС).

Октябриин 7-до Германиин Демократическа Республикын соносхогдоһоор 32 жэлэй ой гүйсэхэнь. Фашис Германиие үй бута сохилго немец арадай урда эрхэ сүлөөгэй ба социальна хүгжэлтын гэрэлтэ һайхан зам нээгээ юм. Тиигэжэ түүхэдэ анха түрүүшынхеэ немец хүдэлмэришэн ба таряашанай гүрэн Зүүн Германида байгуулагдаа һэн. Мүнөө республикын ажалшад хүгжэлтэ түгэс социализм байгуулха замаар найдамтайгаар дабшана.

БЕРЛИН. Александерплац талмай.

АДН — ТАСС-ай фото.

Хилын саанаһаа ТАСС АПН

...ОЛЬШОДОХИ БАЙДАЛ ТУШААА

...АРШАВА. Хархис этэ-...гэдэй хорото ябуулгануу-...д зогсоохо эли тодо, сэхэ ...эрилтэнүүдые табиһан ...коммунистнуудай бэшэгүүд ...мэдүүлгэнүүд хэдэ хэдэн ...байна организацинуудһаа ...ПОРП-ын ЦК-да оробо. ...Партиин политикада үнэхөөр ...марксистско-ленинскэ хараа ...бодол баримталан бэелүүлхэ ...эрилтэ табинабди. Маркс, ...Энгельс, Ленинэй һургаалда ...үндэһэлдэг хараа бодол лэ ...хүтэлбэри дотор ПОРП-ын ...ажал хүтэлбэрилхы үүр-...гэтэй, манай гүрэнэй социально-...экономическа зүб хүгжэл-...тэ хангажа шадаха байна. ...Манай партиин коммунис ...шанарай түлөө, парти ...соо үзэгдэжэ байгаа реви-...зионист, ликвидатор ёһоной ...шэглэлнүүдтэ эсэргүү ...түбхын түрүүн партиин сэргэдэ сэбэрлэлгэ хэхэ эрилтэ табина. ПНР-эй правительство тэрээнэй мэдэлдэ байһан бүхы хүсэ хэрэглэн, Совет орондо харша, социализмда харша али бүхы номнол ба ябуулгые дары түргэн усадхаха, энэ талаар гэм зэмэтэй хүнүүдые хатуугаар хэһээхэ ёһотой гэжэ мэдүүлгэ дотор саашадаа заагдана.

Хархис этэгээдүүд ба контрреволюци тушаа буултануудые хэдэг политика зогсоохоор болоо. Тиимэ буултанууд фашизмые засагта оруулһаниинь элитэ. Мүнөөнэй оршон байдалда бэелүүлэгдэхэ тодорхой ба ашаг үрэтэй ябуулгын шэглэлнүүдые тодорхойлхын тула ПОРП-ын ЦК-гай пленум дары зарлаха шухала болоо гэжэ тооллонобди.

Ямаршье һаад тойбонуудай ушарбал, манай партиин ба социалис гүрэнэй марксистско-ленинскэ удха шэнжые эрид шууд хамгаалха тухайда мэдүүлнэбди гэжэ тэдэ бэшэгүүд, мэдүүлгэнүүд дотор хэлэгдэнэ.

ПНР-эй СЕЙМЭЙ СЕССИ

ВАРШАВА. ПНР-эй сеймэй сесси сентябриин 24-дэ эндэ нээгдээ. Ороной гол социально-экономическа ба политическэ асуудалнууд тухай правительствын мэдээсэлые депутадууд зүбшэн хэлсэхэнь. ПНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. Ярузельский мэдээсэл хэбэ.

США-гай ПОЛИТИКЫЕ БУРУУШААНА

...ИКЭ. Кубын Компар-...тиин ЦК-гай Нэгэдэхи сек-...ретарь, Республикын Гүрэ-...нэй Соведэй ба Министрнүү-...дэй Соведэй Түрүүлэгшэ Фи-...дель Кастро Мексикын ...«Эксельсиор» журналда интер-...вью үгэхэдөө, США-гай мү-...нөөнэй захиргаанай харата ...хүсэтэй политикые буруу-...шаана.

...Эрхэдөө, Кубада доб-...талжа орсохо арга боломжо ...гэһэн асуудал харагдажа ...байна гэлсэнэ. Энэнь — ...тэнэг аша болоно, — гэ-...жэ Ф. Кастро тусхайлан ...тэмдэглэбэ.

...Тэрэ фашизм тухай хэ-...лэхэдээ, үнгэрһэн сагай ба мүнөөнэй байдалай хоорондоо сэхэ холбоотой байһые ажаглаваб. Дэлхэйе эзэмдэн зонхилхо гэһэн американ империализмын һанаашалга тушаа шэбшэн бодоходоо, Германиин импери тухай бодол толгойдо эзэлүүдгүй ороно гэжэ Кубын хүтэлбэрилэгшэ тэмдэглэнэ.

Рейган өөрыгөө дэлхэйн жандарм болгон соносхоо. Түбэй Америкэдэ, Африкада, Азида болоһон ямаршье хубилалтануудта Рейган дурагүй. Тэрэнэй дура хүсэлэлһөө гадуур болоһон бүхы юумые совет гү, али советкубын «хорото үгэсэлгэ» гэжэ тоолодог.

Иимэ һанал бодол засаг барижа байгша бүлэглэлдэ хамаадана. Гэхэ зуура, тэрэнэй ба сүлөөтэ байдалай түлөө тэмсэлэй үни холын заншалнуудтай американ арадай хоорондын илгаае би һайн мэдэнэб, — гэжэ Ф. Кастро саашадаа хэлэбэ.

Сальвадортохи байдал тушаа хэлэхэ зуураа, Кубын хүтэлбэрилэгшэ иигэжэ тэмдэглэбэ: Энэ орондо хабаатай асуудалые шиидхэлгэдэ гол түлэб Холбоото Штадууд һаад ушаруулна, — гэжэ Ф. Кастро тусхайлан тэмдэглэбэ.

ДАНИИН МИНИСТРЭЙ МЭДҮҮЛГЭ

КОПЕНГАГЕН. Даниин гадаадын хэрэгүүдэй министр К. Олесенэй тэндэ тунхаглаһан мэдүүлгэ тухай Ритсаус бюро гэдэг Даниин мэдээсэлэй агентство дамжуулба. Польшодохи байдал тухай дурдаха зуураа, тэрэ иигэжэ хэлэһэн байна. Съездынь түрүүшын шатада эхи табигдаһан хараа бодол бэелүүлхэеэ болихо эрилтэ «Солидарность» гэдэг профсоюзна нэгэдэлэй урда харюусалгата правительстванууд табиха ёһотой. Польшодохи оршон байдал тон аюултай болонхой гээд К. Олесен тэмдэглэбэ гэжэ тус агентство мэдээсэнэ. Эндэхи зүришэлдөө болюулхаар бүхы юумэ хэхэ, тэрэнэй тулада элдэб арганудые хэрэглэхэ шухала,— гэжэ Даниин министр мэдүүлээ. Мүнөөнэй хараа бодолоо үргэлжэлүүлхэ гэһэн «Солидарностиин» удамаршадые осгшоон дэмжэһэнэй түлөө харюусалга бидэнэр, баруун тээхид дааха болонобди. Хэрбээ энэ орон дотор тулалдаан хёмороон үүдхэгдэбэл, полягуудай хоорондо үнгэрхэ болоно. Иимэ хёмороонч болохо аюул мүнөөшье ехэ.

ХӨӨРЭЛДӨӨН ҺЭРГЭЭГДЭЭ

ВЕНЭ. Түбэй Европодохи зэбсэгтэ хүсэнүүд ба зэбсэгүүдые али али талаһаа хороохо тухай хөөрэлдөөн Венскэ Хофбургын ордон дотор һэргээгдэбэ. Европын 17 гүрэнэй, тэрэшэлэн США-гай ба Канадын түлөөлэгшэд энэ районодохи сэрэгүүдэй ба зэбсэгүүдэй сугларалгые хороохо асуудалаар үгээ ойлголсохо ябадал түйлаха зорилготой 25-дахи уулзалгада хабаадахаяа суглараа.

БҮХЫ АРАДУУДАЙ АША ТУҺАДА ХАРЮУСАНА

НЬЮ-ЙОРК. ООН-ой Генеральна секретарь К. Вальдхаймда СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыкын эльгээһэн бэшэг ООН-ой Генеральна Ассамблейн хуулита документ болгогдожо, эндэ тунхаглагдаа. «Ядерна аюул хосоролые саран зайсуулха: ООН-ой Генеральна Ассамблейн декларациие» шухала, яаралтай асуудалда тооложо, ООН-ой Генеральна Ассамблейн XXXVI сессиин зүблэхэ зүйлдэ оруулхыень тэрэ бэшэг дотороо Советскэ Союз дурадхана.

Совет шэнэ үүсхэлнүүд, Советскэ Союзай эб найрамдалта гадаадын политика Ассамблейн делегадуудай зүгһөө һайшаагдан дэмжэгдэжэ байна.

ТУҺАЛАМЖАДА ХҮРТЭНЭГҮЙ

НЬЮ-ЙОРК. Нью-Йоркдо ажаһуудаг 42 наһатай Ирвин Кэмптондо түбэгтэй байдал ушараа. Хоёр басагантаяа газаагуур ябахаяа гараад, гэнтэ халгажа унаба. Тэрээнһээ шалтагаалан, И. Кэмптон горитойгоор толгойгоо эбэрһэн байшоо. «Хэрбээ ойрын сагаар аргаламжын тусхай курс гараагүй һаа, Ирвинэй үе мүсэнүүдынь хүдэлхэеэ болихо. Шоро болоо һаа...» гэжэ гашуудалда дайрагдаһан Кристина һамгандань «түргэн туһаламжын» врачнууд хэлэһэн байгаа.

Гэхэ зуура, гай усалай тохёолдобошье, хэхэ гэһэн операцинь хэдэ дахин хойшолуулагдаба. Аргаламжын түлөө түлэхэ 15 мянган доллар Кэмптонойдо үгы байба.

Гасалан, зоболонгынь энээгээр дүүрээгүй. Арбан үдэрэй үнгэрхэ үеэр Кристина «Кнур электрик» гэдэг электротехническэ компанида ажалһаа гаргагдашоо. Үшөө хоёр неделиин һүүлээр врачнуудай хэлэһэн шоро тохёолдожо, Ирвин Кэмптон наһа бараһан байна. «Саашадаа намда, минии гурбан үхибүүдтэ юунэй ушархые хэлэжэ шадахагүй байнаб. Хүнүүдтэ оройдоо этигэхэеэ болиһон аад, хайшан гэжэ амиды ябахаяа мэдэнэгүйб» — гэжэ Кристина журналистнуудта мэдүүлээ.

Кэмптоной бүлын үзэһэн гай, гасалан — гансашье эдээндэ тохёолдоһон ушарал бэшэ. США-дахи медицинскэ туһаламжын гуримай ямар байдагые, зариманай гасалан зоболон бусадай баяжаха оно нүхэсэл болодог байһые элирхэйлһэн үшөө нэгэ гэршэ болоно. Вашингтоной засаг захиргаан сэрэгэй гаргашануудта тоймгүй ехэ мүнгэ табидаг аад, ороной олон арбаад миллион зоной гол эрхэнүүдэй нэгые — элүүрэе хамгаалха гэһэн эрхые хангахын тула юушье хэдэггүй байна.

ЭТЮД

ДУУН

Дуун... Үнжэгэн нарайһаа, үлгыдэ хэбтэхэһээмнай дуун ханимнай болоод, үтэлжэ үбгэртэрнай үнэн нүхэрнай мэтэ сугтаа ябалсадаг шуу. Энэ наһандамнай ямар нэгэн дуунтай хабаатай али олон ушарнууд сэдьхэл зүрхэнэймнай оёорто хадагалаатай ябадаг гээшэб?! Танип тэрэ дуунай аялгын зэдэлбэл, он жэлмүүдэй юрьеэн соо үни заяанда мартагдаһан тэрэ ушар ой ухаандаш дахин һэргэжэ, баяр жаргалай гү, али гуниг гашуудалай мэдэрэлээр зүрхыешни заатагүй хайраад абахал.

...Тэрэ сагта бидэнэр оройдоол - арбан дүрбэ — арбан табатайнууд байгаабди. Зунай үе, үбһэ хуряалгын сэнгүү хаһа бэлэй. Тэрэ үдэр бидэнэр үдэшэ оройшог болотор хүдэлөөд, боро хараанаар гэр тээшээ ябаха болобобди. Тракторай тэргэ дээрэ хэдэн аса үбһэ хаяжархёод, дээрэнь һуубабди. Зөөлэхэн үбһэн дээрэ өөдөө харан, өөһэд өөһэдынгөө бодолдо эзэлэгдэн абяагүйхэн хэбтэнэбди. Бүхэли үдэртөө аса барижа, һүри хаяһан манай гүйсэд хүдэржөөгүй шүрбэһэ балсан одоошье амаржа, аятайханаар шархирна.

Дээрэмнай мантан томо шара һара. Тэрэнэй һулахан элшэ доро оршон тойронхи бүхы юумэн: голой хажуугаар хи шугы, хада, гүбээнүүд нэгэл ондоо шэнжэтэй болонхой, танигдашагүйгөөр түглыдэн харлаха юм. Һарын һүлэмхи туяа, хатаһан үбһэнэй хоншуу хангал, тракторай жэгдэхэн пүршэгэнөөн — эдэ бүгэдэ бидэниие бөөмэйлэн, нэгэл жэгтэй мэдэрэлээр бүхы сэдьхэлыемнай хүрмэн, ухаандамнай уянгата бодол түрүүлжэ байгаа һэн.

Иимэл хаһада залуу хүнэй зүрхые ямаршьеб даа сэлгеэн һаруул, һайн һайхан, хүсэд тодороогүй хүсэл эрмэлзэл эзэлдэг. Аласай холые зорижо, танигдаагүй тала дайдаар, хото городуудаар аяншалха гү, гайхамшагтай эрэлхэг габьяа харуулжа, бэеэ суурхуулха гү... үгы даа, нэгэл хүсэд элирээгүй мэдэрэл бүхы маха бадыеш эзэлээд, табиха юм бэшэ. Эгээл энэ үедэ гэнтэ дуун зэдэлшоо һэн. Хэмнай эхилээ һэм, мүнөө хаанаһаа һанахабши даа. Гэбэшье, бидэнэр тэрэ дуу нэгэн доро дэмжэжэ, аялга ниилүүлэн дуулажа эхилээ һэмди. Мүнөө бодомжолходом, тэрэ дуун манай эгээл һанажа, сэдьхэжэ байһан бодолнуудые шэнгээһэн эгээл тэрэ байдалдамнай ехэл тааруу уянга аялгатай байгаа һэн хаш. Дуун соо соностоһон харагдаа, үзэгдөөгүй Ага нютаг, арбан табанай һарын толон доро гунигтаа эзэлэгдээд, маанартал адли дуу дуулажа һууһан залуу хүбүүд сэдьхэл зүрхэндэмнай тон дүтэ, тон ойлгосотой шэнгеэр һанагдаа бэлэй.

Тэрэ холын зунай үдэшэлэн утынгаа харгыда олохон дуу дуулаа һэмди. Теэд он жэлэй эрьесэ соо тэдэ мүнөө булта мартагдаа. Зүгөөр түрүүшымнай тэрэ дуун... тэрэ дуун сэдьхэлдэмни мартагдашагүйгөөр хадуугдаа. «Арбан табанай һарын толондо арбан найман наһам һанагдаа...» Энэ дуунай зэдэлхэтэйл адли зунай дулаахан һүни, түхэреэн шара һарын һулахан толон, һая сабшагдаһан үбһэнэй хоншуу хангал, тракторай тэргэ дээрэ дуу дуулажа хэбтэһэн хэдэн хүбүүд ой ухаандам элихэнээр һанагдана.

Д. ГАРМАЕВ

ХИЛЭЭМЭН — МАНАЙ АЖАМИДАРАЛ

«Хилээмэн» — гэжэ үгэ минии ухаан бололдо амидарал, эжы, Эхэ орон гэһэн айхабтар ехэ удха шанартай ойлгосотой нягта холбоотойгоор үзэгдэдэг гээшэ».

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр Л. И. Брежнев «Шэнэ газар» гэжэ ном соогоо иигэжэ бэшэнхэй: «Хилээмэтэй һаа, дууншье дуулагдаха... Ни эжэ дэмы хэлэгдэнэгүй. Хилээмэн гээшэмнай эгээл шухала эдеэ хоол, бүхы үнэ сэнтэй юумэнэймнай хэм хэмжүүр. Научно-техническэ дэбжэлтын манай агууехэ үе сагта арадуудай амидаралай эгээл гол үг үндэһэниинь хилээмэн болоно».

Эдэ үгэнүүдэй сэгнэшэгүй ехэ удхые хэншье арсахагүйл лаа. Үнэхөөрөөл манай тон үнэтэй, эгээл ехэ баялиг хилээмэн, талхан. Энэмнай манай жаргалта һайхан байдалай эшэ үндэһэн.

Бидэ совет хүнүүд ехэ жаргалтай, һайн һайхан байдалтай зомди. Омогорхон, баясангүй байхын аргагүй. Манай орондо эгээл үнэгүй, эгээл амтатай хилээмэн худалдагдана.

Би залуу наһандаа, 1921 ондо, Волго шадар ажаһуудаг байгааб. Тэрэ жэлдэ айхабтар ехэ ган гасуур боложо, эндэхи нютагуудай ороохо тарян халуун наранда хүү шаташоо бэлэй. Тэнсэшэгүй халуун наранһаа тала дайда хүү харлашоод үнгын һайхан сэсэг, ногоон, наһша намаа шарлажа, буршыжа үгы болошоошо һэн. Тиигэжэ эдеэ хоолгүйдэһэн үхэр мал, хони, ямаад туража үхэһэн байна. Зоншье хооһодоһон, зобоһон, тулиһан гээшэнь аргагүй ааб даа.

Манай гүрэн тиихэ үедэ граждан дайнай һандарал хохидолһоо үшөө гаража шадаагүй, тиимэ түргэн хүсэгэнгөөр туһа хүргэхэ аргагүй байгаа.

Би Тауш тосхондо һуугша һэм. Энэ баган тосхон, һуурилуудай бүхы зон иимэ бэрхэтэй, хүндэ хүшэр байдалһаа амиды мэндэ гаралсахын тула ондоо нютаг оронууд тээшэ, зөөхэ, хүлтихэ баатай болобо Тоо томшогүй олон зон манай тосхоноор гаража, Чернушка станци дээрэһээ ондоо областьнуудта ошоһон юм. Тэдэнэй олонхинь Узбекистан, тэрэнэй ниислэл хото Ташкент ороо бэлэй. Узбекистанда яһала һайн үргэса абтаһан байгаа.

Тэрэ үеын энэ хүшэр байдалые уран зохёолшо Неверов «Ташкент — город хлебный» гэжэ ном соогоо зүбөөр харуулжа шадаа. Энэ номынь зоной дунда ойлгуулаамжын хүдэлмэри ябуулхада аргагүй ехэ туһа хүргөө һэн. Тиигэжэ оронойнай бусад областьнуудай, мүн манай Совет гүрэндэ талархадаг оронуудай ажалшад үлэсхэлэндэ нэрбэгдэһэн Волго шадарай хүн зондо туһа хүргэһэн намтартай.

Энэ бэрхэтэй байдал һанахадаа, мүнөөшье минии досоо хүйтэ даажа жэрэгэд гэдэг. Үшөө эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай, мүн тэрэнэй һүүлэй хүшэр хүндэ жэлнүүдые хэншье мартаагүй, мартахашьегүй.

Мүнөө манай Эхэ ороной социалис журамта ажабайдал үдэр ерэхэ бүри гоё һайханаар һалбаран хүгжэжэ, ямар танигдашагүй гоё һайхан болотороо хубилаа гээшэб! Баяр жаргалһаа сэдьхэл билтаран халина!

Би һаяшаг болотор СССР-эй Верховно Соведэй депутат байгааб. Тиимэһээ депутаталай хүндэтэ үялга дүүргэжэ, республикынгаа районуудаар ходо ябадаг, колхоз, совхозуудай, хүдөөгэй хүн зоной ажабайдалтай танилсадаг һэмби. Энэ минии бэшэһэн 1921 ондо Волго шадарайхидал адлирхуу ган гасуур Загарайн, мүн бусадшье районуудаар болодогшье, болон алдадагшье гээшэ ааб даа. Тиигэбэшье загарайнхид иимэ аймшагтай ган гасуурта юундэ нэрбэгдэнэгүйб? Иимэ муу сагай эрхэ байдал тохёолдобо гэжэ ойлгоношьегүй ха юм. Ороохо тарян, үбһэ тэжээл дуталданагүй. Хилээмэ, талхан ходо байна.

Юуб гэхэдэ, манай асари ехэ хүсэтэй Совет гүрэн, ондоо республика, область, хизаарнуудай хүн зон бүхы зүйлэй продукциинуудаар, малай тэжээлээр хаһа саг сооль хангана, туһална. Социалис журамтай ажабайдалда ажаһууһан хүн иимэ жаргалтай ха юм даа!

Манай Буряадай республикада табадахи жэлээ ган гасуур болобо. Энээн дээрэһээ ороохо тарянай ургаса муудажа, оруоһон багаар суглуулагдана. Иимэ ушар байдалда хүдөө ажахымнай бүхы хүдэлмэрилэгшэд, тракторист нар, комбайнернууд, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд хүсэ шадалаа элсүүлжэ, урагһан тарягаа бултыень, монсогоршье оруоһо гээнгүй абаха байһандань этигэмээр, найдамааршье байна. Бүхы хуряаһан оруоһо тарягаа нарин нягтаар, һайнаар сэбэрлэжэ, хатаажа, гутахагүйгөөр хадагалха гээшэ тон шухала.

Өөрөө үни улаан сагта Улаан-Үдэдэ ажаһуудаг хадаа, түрэл городойнгоо ажабайдалаар һонирхожо, ажалшадай амжалтануудта баясажа, ажабайдалдань болодог һайн һайхан хубилалтануудые дэмжэжэ, тэдэнээр омогорхожо ябалагби. Заримдаа бодолготошье болохоор асуудалнууд гарадаг. Жэшээнь, Улаан-Үдэ хотымнай ажалшад үнэ сэнгүй зөөриеэ — хилээмэ, талхаяа хүсэд аша туһатайгаар хэрэглэнэгүй гээшэ аа гү гэжэ һанамаар. Эндэ ямаршье хизаарлалтагүйгөөр хилээмэн наймаалагдана. Тиихэдэнь зарим нэгэн хилээмэ, талха ехээр абаад, эдиһэнһээ үлэһыень гам хайрагүйгөөр бутаргажа, хатаажа хэрэггүй болгоод, эдеэ хоолой үлэгдэл руу хаяна. Заримдаа ниитын малай тэжээлдэ тушаахаар амяарнь суглуулдагшьегүй бүлэ эндэ бии хэбэртэй агша. Энэ юу харуулнаб гэхэдэ, мүнөө сагта хэншье хилээмэ, талхаар дуталданагүй, хооһодоно, зобоногүй. Арадай ажахын эрилтые хүдөөгэймнай ажалшад хангана, хаһажа шаданашье гээшэ ааб лаа. Оруоһо талхан саашадаа бүри ехэ болохонь дамжаггүй. Теэд тарияашадай хүшэр хүндэ ажалаар ургуулагдажа абтаһан баялигта хайша хэрэгээр, эзэн бусаар хандажа болохо аа..?

Минии һанахада, хүдөөгэй ажалшадай, тарияашад, механизаторнуудай хоёр улаан гараараа ургууһан оруоһо тарияень, амтатай һайхан хилээмэ, талхыень арьбанаар, гамтай зүбөөр лэ гаргашалхадаа бидэ гүрэн түрын удха шанартай хэрэгтэ хабаатай байһанаа мэдэрнэбди Тэдэнэй хэнэн ажалые хүндэлжэ, худалдажа абаһан хилээмэ, талхандаа эзэн ёһоор хандахаһаа һайн һайхан юумэн үгы. Байхашьегүй. Тиигэжэ оруоһо тарягаар, хилээмээр хүн зониие хангалгые һайжаруулха үшөө нэгэ арга зам олдохо байха. Украинын суута тарияашан Александр Гиталов энээн тухай ехэ һайнаар бэшэһэн, тоолоһон юм. Үдын хоолой нэгэ стол дээрэ арьбалагдаһан 100 грамм талхан бүхы орон дотор хамтадхахада, суглуулагдаһан хэдэн зуун гектарай оруоһо тариянтай адлирхуу болохо жэшээтэй.

Теэд хото газарта ганса хилээмэ талхан нигэжэ гаргашалагдана бэшэ, мүн бусадшье эдеэ хоол үлэжэ, хэрэггүй болоҗо хаягдана бшуу. Иимэ сэгнэшэгүй баялигаа гамтайгаар гаргашалжа, тон хэрэгтэйгээл худалдажа абаа һаа ямар һайн бэ?

Эдеэ хоолой үлэгдэл ... луулха хүдэлмэри ... Улаан-Үдэдэ нэгэ үе ... хэгдэдэг болоо һэн. Му... болоходо энэ хүдэлмэри ... галтагүй ябуулагдана ... хаш. Энэмнай город шада... ажахычуудта гахай тэжэ... дэ сэгнэшэгүй ехэ туһа ... гэнэ ха юм даа.

Тиихэдэ бидэ залуушуу... үхибүүдые хилээмэ, та... даа гамтай, хайратайгаар ... дуулжа һургаха ёһотой... Зарим үхибүүд хүбриг ... мээр наадажа, хаяжа яб... ушаршье дайралдадаг ... Энэ манай ниитын ажа... далда огто таарахагүй ... гэжэ ойлгуулха, таарам... хөөрэлдөө хэхэ, шанга ... сэл ябуулха зэргэтэй ... хэлэхэ байнаб. Эрхим т... механизаторнууд, тарья... малшадые энэ хөөрэлдөө... тэ уриха. Нэгэ үгөөр хэл... дэ, үхибүүдые балшар на... һаань хойшо хилээмэ, ... хандаа гамтайгаар хан... һургаха шухала. Зарим ... та мэгазинһаа худалдажа... һан хилээмээр гахай, мүн ... сад мал тэжээдэг юм ... дуулагшаб. Энэ огто бу... Энэниие яажа болюулха... хэдэ холимол тэжээл ех... буйлуужа, хото газарай... до худалдаха. Тиигэбэл ... гахай баридаг манай хо... хүн зон энэ мэтэ гаргаш... эрид болюулха һэн.

Мүнөө республикымнай ... дөө нютагуудай тарья... дээрэ хуряалгын хүдэл... ургэлжэлһөөр. Ш-нэ урга... хуряахатаяа хамта, механ... торнууд ерэхэ жэлэйнгэ... гасада газараа бэлдэнэ.

Эгээл тиимэһээ Бур... оронлоо оруоһо тарья з... баянаар ургуулжа, тэр... арьбан, гамтайгаар хэрэ... гээшэ манай нангин ... Талха тарлан гээшэмнай ... най ажабайдалай баялиг ...

Б. ПОЗДЕЕ[В],
ЛВРЗ-гэй токар[ь],
Социалис Ажалай Геро[й]

«ГАЗАРАЙ ТАТАСА»

Буряадай мэдээжэ уран зохёолшо Владимир Петоновой «Газарай татаса» гэһэн шүлэглэмэл туужые республиканска юмой хэблэл һаяхан гаргаба. «Буряадай гигант» гэжэ алдаршаһан паровоз-вагон бүтээлгын заводой барилга, түрүүшын буряад хүдэлмэришэд, Эхэ оронойнай олон ондоо яһатанай бата хани барисаан тухай энэ ном соо домоглон бэшэгдэнхэй.

Номой гол герой, комсомолец Булат Таганов хүдөө нютагһаа заводой барилгада ерэжэ, хүдэлмэришэн боложо хүдэржэнэ, хүсэл зорилгонуудаа бэелүүлнэ. Залуушуулай инаг дуран, хани нүхэсэл, ажал хэрэг, ниитын эдэбхи тухай автор бидэндэ һонирхолтойгоор, сэдьхэл хүдэлгэмөөр хөөрэнэ.

В. Петоновой шэнэ ном олон тоото уншагшадта һайшаагдахань лабтай.

В. НАМСАРАЕВ.

АЛТАН НАМАРАЙ АГНУУРИ

Зунай һүүлшын август һара барагдажа, намарай эхин — сентябриин гараһаар хорёод хоног үнгэрбэ. Үдэшэ, үглөөниинь һэрюухэншье һаа, наранай дээрэ гарахада, үдэртөө дулаан болоно. Уһа голнууд дээрэ һүниндөө манан, үндэр хада уулатай, дээрэ газарта хюрүү унана. Ногоон хагдаржа, хуһа, уляаһанай набшаһад шарлажа эхилбэ. Үдэр ерэхэ бүри шара набшаһад олон болоно. Үшөө хэдэн үдэрэй үнгэрхэдэ, уляаһанай шэшэргэнэн байдаг набшаһан улайжа, хүрин-улаан үнгэтэй болоод, удаань шарлажа захалха. Саашадаа һэб-һаб гэһэн һалхин ой модоной һүүлшын гоёолтые таһалжа, хуурай хүнгэн набшаһадые агаарта үрхирүүлэн тарааха сагынь дүтэлбэл даа.

Сентябрь һарада, модоной набшаһадай шарлан байха үеэр, нарата дулаан үдэрнүүд болодог. Ёһотой «алтан намар» гээшэмнай энэл ха юм. Эртэ урда сагһаа хойшо буряад зон намарай энэ хаһые «шара набшын үе» гү, али «һамгадай халуун» гэжэ нэрлэдэг байгаа. Юуб гэхэдэ, энэ үедэ буряад эхэнэрнүүд наранда игаажа һуугаад, айраг, аарсаяа бусалгадаг, зөөхэй, тоһоёо бүлэдэг, үбэлэйнгөө гутал хубсаһа оёдог, хадхадаг байһан заншалтай. Ород арад энэниие «һамгадай зун» гэдэг.

Иимэ наратай дулаан үдэрнүүдтэ агаар айхабтар намдуу, тунгалаг һаруул байдаг. Огторгой сэнхир хүхэ. Ой модон үдэр ерэхэ бүри үнгэ будагаа хубилгажа, хүргы торгоор хубсалхадал гэнэ. Ногоон үнгэтэй нарһадай, хасууринуудай дунда алтан шара набшаһатай хуһан, зэд шэнги улаабар намаатай уляаһан соохорлон гоёор харагдана.

Ой соо хон-жэн. Набшаһадай һаршаганан унахаһаа, хааяа хүхэ бүхын, шиисгалдайнуудай абяа гарахаһаа бэшэ шэмээн үгы.

Үнэгэнэй, булганай, хэрмэнэй болон бусад ангуудай гүлгэд ехэ боложо, байрлаха хубиингаа газар эзэлхэеэ түрэлхидөө орхижо, аминайнгаа түрүүшын замда гаранхай. Тэдэнэр үбэлэйнгөө нэхы нэмэргэ һаяар хэдэрхэнь. Үбэлдөө зэрлиг амитадай эдихэ юумэн хомордожо, тэдэнэр ядарал үзэдэг, хооһододог, турадаг гээшэ. Тиимэһээ ангууд арга шадалаараа үбэлые үнгэргэдэг. Үбэлэйнгөө тэжээл намартаа нөөсэлэн суглуулдаг амитад олон. Хэрмэн модоной гэшүүһэндэ һархяагуудые үлгэжэ хатаадаг. Охотноон шулуунай забһарта элдэб янзын ургамалнуудые хабшуулна. Үргэншэ хулгана газар доорохи амбаар соогоо оруоһо, шумһэ, үндэһэ, буурсаг суглуулна. Эшээндэ оро дог тарбаган, доргон, бааб гайнууд намарай һэрюундэ һайнаар хоолложо, ехээр тарганалханхай.

Мүнөө үедэ дулаан орондо бусадаг шубууд ехэл сүлөөгүй. Шубууд холын аянда зорихынгоо урда тээ бэлэдхэл хэдэг. Алаг туун болон олон түрэлэй бишыхан дууша шубуухайнууд һүрэг һүрэгөөрөө сугларaaд, ниидэхэ үдэр хүрэтэрөө эдеэ хоол бэдэржэ ябадаг. Шубууд дальбараануудаа холын аян замда бэлдэхэдээ, тэдэнээ дахуулжа, ниидэлгэдэ һургадаг. Хамарһаа түрүүшээр хорхой шумуул тэжээлтэй шубууд: хараасгай, хүхы, гургалдайнууд бусана. Эгээн һүүлдэ ангир, һоно нугаһан, галуун болон хун шубууд халуун орон тээшэ ниидэдэг. Холын хойто зүгтэ оршодог тундрада нютагтай шубууд намартаа дулаан ороноо бусахадаа, манай эндэ ойр зуура тогтожо амардаг, эдеэлдэг.

Буряадай республикын Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи агнуури-олзоборилгын управлениин соносхолоор 1981 оной уһанай шубуудай намарай агнуури сентябриин 5-һаа эхилэнхэй.

Республикымнай ажалшад намартаа нугаһа, галуу агнажа, амаралтынгаа үдэрнүүдые хүхюун сэнгүүгээр үнгэргэнэ. Агнууриин эхилһэн түрүүшын үдэр хүн зон олоороо Сэлэнгын адаг, Баргажанай, Яруунын, Хэжэнгын болон Оронгын нуурнуудта нугаһа агнаад, баян олзотой бусаа.

Республикын ангуушадай бүлгэм Кабанскын районой Шигаево, Корсаково тосхонуудта бааза баринхай. Эндэ агнаха путёвко худалдагдадаг. Ангуушадта мотоортой онгосонууд үгтэнэ. Егерьнүүд тэдэниие агнаха газартань абаашадаг, асардаг юм.

Сентябриин 4-нэй үдэшэ нуурнуудые тойроод, хүн зон олон байба. Эндэшье, тэндэшье түүдэбшын галнууд улаабхилна. Ангуушад нууганууд заһана, бэлдэнэ. Сентябриин 5-най үглөөнэй 6 саг тойроондо нуурай зүүн эрьеэдэ буугай дуун хоёр дахин нэершэбэ. Энэмнай нугаһанай агнууриин эхилһэн тухай тэмдэг байшоо. Тиигээдшье уланхгүй нуурнуудые тойроод буугай һүрэхэнь улам олошоржо, наранай гарахатар замхабагүй.

Үдэшын 8 сагаар, наранай һая ороод байтар, нуурай баруун эрьеэдэ буугай абяан дуулдажа, үдэшын агнуури эхилбэ.

Ангуушад үдэшэндөө наранай ороһон зүг тээшэ, үглөөгүүр тэрэнэй мандаха зүг руу буугаа тодхожо, нугаһадай ниидэхые хүлеэнэ. Үдэшэ, үглөөнэй толондо шубууд һайнаар харагдадаг, доогууршье ниидэдэг ха юм.

Нугаһанай агнуурида нарин һэргэг, ехэл болгоомжотой ябаха шухала. Хүсэд һайса танингүй, хулһан соо һаршаганаһан абяан тээшэ буудажа оготшье болохогүй. Билетэй, путёвкотой буу абажа ябаха гэһэн милициин зүбшөөлтэй ангуушан хээрэ гараха ёһотой. Хэрбээ энэ нангин журам сахяагүй һаа, агнахань хорюултай ха юм.

Намарай ольбон унажа, үдэр ерэхэ бүри хүйтэрнэ. Алтан шара, зэд улаан набшаһадые һэршэгэнүүлэн һалхин таһална. Хуурай набшаһад үдэр ерэхэ бүри хүрилжэ, зүргэ харгы дээгүүр, ойн сөөрөөр тарана. Хүл доро бэмбэгэр зөөлэн. Мододой набшаһанай түлэг унаха үе ха юм. Жэлһээ жэлдэ дабшагдадаг, шэрэ бүридөө гайхалтай һайхан үнгэ зүһэнүүдээрээ нюдэ хужарлуулдаг үе хаһа гээшэмнай энэл даа. Гүрөөһэнэй барисаан үнгэржэ, сентябриин 15-һаа бугын дуудаан эхилэнхэй. Эдэ ангууд тугалнуудаа орхижо, дуудадаг газартаа сугларна. Дуунай үедэ бугын агнуури хорюултай.

Штатна ангуушад зангэ, хаба хаануудаа, байрлаха гэрнүүдээ заһана, алирһа, жэмэс түүнэ, хушын һамар сохино.

Сентябриин 25-да үдэр һүни хоёр тэнсэбэ. Энээнһээ хойшо хүйтэн бороотой, харалган үдэрнүүд олон боложо, заримдаа саһаншье ородог. Энээниие дулаан ороноо бусаха шубуудай зада гэжэ ангуушад хэлсэдэг. Нээрээшье, энэ үедэ галууд үдэр, һүнигүй дулаан орон тээшэ ниидэдэг. Хойноһоо саһа шуурганда туугдажа, шубуудай ерэхэдэ, агнуури олзотой, нугаһан тарганһан байдаг.

Энэ һарын 20-һоо ондатрын агнуури эхилбэ. Зулзагадайнгаа гарзагүйгөөр түлжэһэнлөө дулдыдажа, мүнөө жэлдэ шандаган, хэрмэн, ондатра олон болонхой. Намарай агнууриин түрүүшын хаһа иимэрхүүл даа.

М. ГЫЛЫКОВ,
биолог-охотовед.

ТҮРҮҮШЫН АГНУУРИ

АЖИП АБИДУЕВАЙ ЗУРАГ.

Алтан намарай аали номгон нэгэ үдэр...
Алхалан марлаһаар хүрэнэб нуурай хүбөө.
Агаар тунгалаг. Абяатайгаар ниидэнэ үтэр
Айһан нугаһад. Аяар саагуур гүбөө.

Нууга хэжэ, нюураа ногоондо умбуулан,
Нугаһадай ниидэхые нюусаар һайхашаан харанаб
Буугаа мартааб. Юундэшьеб дуугаа дуулан,
Буряадхан ороноо магтаха хүсэлдэ абтанаб.

ДЭЛХЭЙН ЧЕМПИОНАТ ЭХИЛХЭНЬ

Эрэшүүлэй дунда шатараар дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө түгэсхэлэй мүрысөөн октябриин 1-дэ Италиин Мерано хотодо эхилхэнь. Шатараар дэлхэйн чемпион Анатолий Карпов сентябриин 22-то Итали ошобо. Энээнэй урда тээхи түгэсхэлэй мүрысөөндэл адли, мүнөө тэрэ мүн лэ Корчнойтой наадаха юм.

1978 ондо Багиодо болоһон мүрысөөндэ дэлхэйн чемпионтой хамта хүдэлһэн уласхоорондын гроссмейстернүүд Юрий Балашов, Игорь Зайцев гэгшэд 30 наһатай Карповай секундантнууд байха. Мэдээсэгдэһэнэй ёһоор, США-гай залуу гроссмейстер Ясер Сейраван, Англиин гроссмейстер Майкл Стин гэгшэд 50 наһатай Корчнойн секундантнууд байха зэргэтэй.

Энэ хэдээ 1886 ондо эхилһэн түүхэтэй иимэ 30-дахи мүрысөөн болоно.

Энэ мүрысөөн айхабтар орёо шанга, хүшэр хүндэ тэмсэлдэ үнгэрхөөр харагдана. Ушарынь юуб гэхэдэ, түрүүлэн зургаан парти шүүһэниинь лэ илаһанда тоологдохо. Тиимэһээ мүрысөөн удаан саг соо үргэлжэлхэдээ магадгүй. Юрэдөө, Карпов телевиденеэр интервью үгэхэдөө, шатарта дуратайшуулда тэсэбэритэй байхыень зүбшөөл үгөө һэн...

Наадануд Дунда Европын сагаар 17 часта эхилжэ, Москвада һүниин тэн боложо байхада дүүрэхэ бшуу.

• Партинууд четверг, суббото болон понедельнигтэ наадагдажа, харин пятницада амаралтын үдэр, вторнигто хойшолуулагдаһан партинууд наадагдаха юм. Средагай үдэрнүүдтэ мүрысөөндэ хабаадагшад амарха.

Сентябриин 29-дэ жээрэб таталга үнгэргэгдэжэ, нэгэдэхи партида хэнэйнь түрүүшын ябадал хэхые тодорхойлхо юм. Мүрысөөн сентябриин 30-да нээгдэхэ.

Мүрысөөндэ хабаадаһан хүн бүхэн түрүүшын 24 партида — гурба дахин, удаадахи найман парти бүхэндэ нэгэ дахин амаралта абаха эрхэтэй.

Уласхоорондын арбитр Пауль Клейн (Эквадор) — мүрысөөнэй ахамад судьягаар, Гудмундур Арнлаугссон (Исланди) болон Гертруда Вагнер (Австри) тэрэнэй туһалагшадаар томилогдонхой.

Мүрысөөнэй жюри эмхидхэгдэнхэй. Алишье таладань хабаагүй оронуудай түлөөлэгшэд тэрэнэй бүридэлдэ түрүүшынхеэ оруулагдаба. Эдэмнай уласхоорондын гроссмейстер Светозар Глигорич (Югослави), уласхоорондын мастер Лодерик Принс (Голланди), ФРГ-гэй шатарай федерациин президент Альфред Кинцель гэгшэд болоно.

Нютагай сагай уларилтай танилсахын тула Карпов урда тээнь Меранода ошожо ерэһэн байгаа.

Мерано — Италиин хойто хубида оршодог багахан курортно хото мүн.

Мүрысөөн Конгрессүүдэй түсэг үнгэргэгдэхэ.

Мерано ниидэхэ дээрээ Анатолий Карпов «Правда» газетын корреспонденттэй хөөрэлдэхэ зуураа, иигэжэ мэдүүлһэн байна: «Эртээнһээ болохоёо байгаа мүрысөөнэй дүн тухай хэлэхэ аргам үгы. Иимэ томо хэмжээнэй наадаһай үрэ дүнгые урдшалан хэлэхэ гээшэ бэлэн хэрэг бэшэ. Хүсэнэйнгөө хүрэһэн сагта урда мэтэ эршэтэйгээр уулзалгаяа үнгэргэхэ гэжэ оролдохо байһамнай лабтай. Үшөө нэгэ зүйл гэхэдэ, шатарай бүхы дүрим баримталан наадаха эндэ тон шухала болоно. Сэдьхэлэйтнай байдал ямар бэ гэжэ асууна гүт? Муу бэшэ. Муу сэдьхэлэй байдалтай һаа, хүн гэрһээшье гарадаггүй ёһотой...

Дэлхэйн чемпионой нэрэ зэргэ нэгэ хүнэй хубиин зиндаа бэшэ гээшэ. Дэлхэйн чемпион гэһэн нэрэ зэргэ бүхы шатаршадта сэхэ хабаатай юм. Тиимэһээл онсо ехэ хүндэтэй бшуу. Тиимэһээл тэрэ нэрэ зэргэ зүүжэ ябадаг хүн харюусалга ехэтэй байха болоно. Дэлхэйн чемпион олоной зүгһөө һайшаагдан абтаһан гүрим, дүрим хүндэлхэ, тэрэниие баримталхаһаа гадна, шатаршадай хоорондо тогтонижоронги хүн ёһоной юрын харилсаае али болохоор дэмжэхэ үялгатай гэжэ һанагшаб. Энэ минии хэлэгшэ иимэ үндэр нэрэ зэргэ буляаллахаяа байһан хүндэшье сэхэ хабаатай гэхэ байнаб. Корчной хадаа политическэ талaараа манай хараа бодолые эрид шууд буруушаадаг хүн. Энэл ушар намда нэмэлтэ хүсэ, зохёохы хэшээлэй охи үгэнэ гэжэ ойлгоноб».

В. БАБКИН,
ТАСС-ай корр.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «КПСС-эй обкомдо. Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ, облсовпрофто болон ВЛКСМ-эй обкомдо». «Сэлэнгын районой Тельманэй нэрэмжэтэ совхозой мал ажалай хүдэлмэрилэгшэд ба мэргэжэлтэдэй абаһан социалис үялганууд тухай». «Нүхэр К. У. Черненкэдэ шагнал барюулагдаба» — ТАСС-ай материал «Ургасаяа бүхыдэнь хуряажа, үбэлжэлгэдөө бэлдэжэ дүүргэхэ» — Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. Б. Сагановай статья. «Таряа хуряалга-81» — республикын колхоз, совхозуудта хуряалгын хүдэлмэринүүдэй ябаса харуулһан тобшо мэдээсэлнүүдэй суглуулбари.

Хоёрдохи хуудаһанда. «...гасаяа бүхыдэнь хуряа... үбэлжэлгэдөө бэлдэжэ ... гэхэ» — Буряадай АСС... Министрнүүдэй Соведэй ... рүүлэгшэ В. Б. Сагано... статьягай түгэсхэл. «Пар... на ажабайдал». «Түйла... һаа гэдэргээ сухариба». ... Убеевэй статья. «Түрэл... доторнай» — ТАСС-ай ... респондентнүүдэй мэдээ... нүүдһээ. «Ажалшадай ... гүүдһээ» — суглуулбари.

Гурбадахи хуудаһа... «Электромашина» заво... байгуулагдаһаар 60 жэ... ойдо». Б. Галинай «Хү... мэришэн ангиин зэргэдэ» ... һэн статья. «Бумбэрсэг ... хэйн һонин» — ТАСС-ай ... респондентнүүдэй хилын ... һаһаа эльгээһэн тобшо ... дэсэлнүүдэй суглуулбари.

Дүрбэдэхи хуудаһа... Заншалта «Субботын га... най» материалнууд. Со... холнууд.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Орбита. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 10.05 — «АБВГДейка». 10.35 — «Түрэлхид, таанадта!». 11.05 — Н. Саймон. «Заключенный «Второй Авеню» — теле-зүжэг. 12.25 — «Эрхим һайн эд бараа элбэгээр».

Улаан-Үдэ. 12.55 — Шэнэ һонин (буряадаар). 13.05 — «Дуунтай уулзалга» (буряадаар) 13.45 — Хүдөөгэй ажалшадта зорюулагдаһан хүгжэмтэ дамжуулга.

Орбита. 14.20. — «Спортлотогой» 39-дэхи тираж. 19.30 — «Һолонго» Арадай уран бэлигэй телевизионно программануудай уласхоорондын IV фестиваль. «Йемен арадай аман зохёол». 15.00 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 15.15 — «Хүн. Газар. Юртэмсэ». 16.00 — Үхибүүдтэ уран һайханай богони фильмүүд. 16.40 — Политическэ шэнжэлэгшэ Ю. А. Летуновой хөөрөөн. 17.15 — БССР-эй Гүрэнэй арадай хатарай «Хорошки» гэжэ хореографическа ансамблиин концерт. 17.45 — «Мүнөөдэр — Пропагандистын үдэр». 18.15 — «Корзинкинагай ушаралта ябадалнууд» — кинокомеди. 19.15 — «Цель жизни» — генеральна конструктор Социалис Ажалай хоёр дахин Герой А. С. Яковлев тухай баримтата фильм. 20.15 — Искусствын мастернууд болон залуу артистнарай Союзуудай байш... Колонно зал соо ... һон концерт. 22.00 — «...мя». 22.45 — Хоккейгээр С...эй чемпионат. «Динамо» — «Спартак» (2, 3 үе...). 00.15 — Спортивна гимн...каар СССР-эй чемпионат. Шэнэ һонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММ[А]

Улаан-Үдэ. 10.00 — ...гэлдэр. Мүнөөдэр. Ход... — уран һайханай фильм. — Монгол артистнуудай ...церт.

Орбита. 12.55 — Р. ... тухай фильм-концерт. ... «Наранай нөөсэ баялигуу...

Улаан-Үдэ. 14.20 — «... 14.50 — «Циркдэ б... ушар» — телефильм.

Орбита. 15.20 — Ко... 15.50 — «Уран зураашан...хай». О. Роден. 16.15 — ...яр жаргал, уран хүгжэм... далай» — фильм-концерт. — Н. Заболоцкиин уран ...лэг. 18.00 — «Циркын ... дээрэ». 18.45 — Спорт...нин: Спортивна гимнаст... СССР-эй чемпионат. Э...нүүд. Өөрын дуранай про...ма. Волейболоор Евр... чемпионат. Эрэшүүл. Т...лэй бүлэгүүдэй наадан... — «Хүгжэмтэ киоск». 20... Футболоор СССР-эй ...нат. «Таврия» — ЦСКА (2...). 21.00 — «Амгалан ной... багашуул». Мультфильм. ... — «Элүүр энхэ байлга». ... «Время». 22.35 — «Ист... — уран һайханай фильм... — Баримтата фильм. 00... Футболоор СССР-эй ...онат. «Кайрат» — «Пах...» (2 тайм). 01.15 — Футб... СССР-эй чемпионат (2 ...

САГАЙ УЛАРИЛ

Мүнөөдэр республика доторнай сэлмэжэ, бүрхэжэ байха, шииг нойтон орохогүй. Баруун-хойноһоо секундын 5—10 метр хүсэтэйгөөр һалхилха. Үдэртөө 4—9 градус хүрэтэр дулаан болохоор хүлеэгдэнэ.

Республикымнай ниислэл хото Улаан-Үдэдэ шииг нойтон орохогүй. Баруун-хойноһоо секундын 9—14 метр хүсэтэйгөөр һалхилха. Үд... 7—9 градус дулаан ба... багсаамжалагдана.

Сентябриин 27—2... үдэрнүүдтэ бага үүлэт... байха, шииг нойтон оро... Үглөөгүүр зарим нютаг... манан унаха. Һулаа... һалхилха. Һүниндөө ... градус хүйтэн болохо ... тай. Үдэртөө 9—14 ... дулаан болохоор хүлеэ...

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕВ.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. ЛЕНИНА, 35, редактор — 2-54-54, приемная — 2-54-93, зам. редактора — 2-68-08, зам. редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат — 2-66-76 отделы: партийной жизни — 2-60-91, пропаганды — 2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-35, сельскогохозяйства — 2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-21 информации — 2-34-05, перевод — 2-54-95, писем в селькоров — 2-67-81, корректорская — 2-35-95, машинное бюро — 2-57-63, фотолаборатория — 2-33-61, отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Гос[ударственного] комитета Бурятской АС[СР по] делам издательств полиграфии и [книж]ной торговли.
Н-04689. Заказ № 223. Индекс ...